

**VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ
KOMUNIKACE**

Katedra literární tvorby

**BAKALÁŘSKÁ
PRÁCE**

**Recepce díla Daphne du Maurier
v Československu /
Podzemní okno**

2024

Marcela Kadlecová

VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ KOMUNIKACE

Katedra literární tvorby

Studijní program: Literární tvorba

Specializace: Literární tvorba

Recepce díla Daphne du Maurier v Československu / Podzemní okno

Praktická část: Podzemní okno

**Teoretická část: Recepce díla Daphne du Maurier v
Československu**

Autor: Marcela Kadlecová

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Piorecká, Ph.D.

2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpala. Stvrzuji, že všechny odevzdané výtisky mé bakalářské práce se shodují s elektronickou verzí v informačním systému VŠKK a souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely studia a výzkumu.

V Praze dne.....

Podpis autora:

Poděkování

Děkuji především PhDr. Kateřině Piorecké, Ph.D. za nesmírně vstřícné vedení práce, za směřování v psaní a též za inspirativní setkávání nad textem. Dále děkuji i ostatním pedagogům za předané odborné znalosti a za jejich podporu a individuální přístup po celou dobu studia. Poděkování patří též spolužákům za tvůrčí, přátelský a podporující kolektiv, který jsme vytvořili.

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je recepce díla Daphne du Maurier v Československu. Daphne du Maurier je považována za jednu z nejvýznamnějších autorek žánru hororu, gotického románu, ale též romantické a detektivní prózy. I díky žánrové rozmanitosti si její romány stále udržují vysokou oblibu.

Cílem práce je zhodnotit československou recepci díla autorky v průběhu let, přičemž budou zohledněny kulturněpolitické požadavky soudobé literární kritiky na populární literaturu. Dílo Daphne du Maurier je zpravidla zařazováno právě do kategorie populární literatury, jejíž žánry byly v době prvního překladu autorčina díla do češtiny – tedy v době tzv. první republiky – na vzestupu. Rozvoji těchto žánrů v dotyčném období je proto v rámci práce věnován prostor. Stejně tak je věnován prostor žánrovému zařazení díla.

Recepce díla autorky pokračovala v Československu a posléze v České republice po dlouhé desítky let. V rámci jednotlivých dekád dvacátého století se frekvence vydávání románů lišila. Dílčím cílem práce je nastínění příčin této nevyrovnanosti.

Problematika je zkoumána mj. na základě recenzí uveřejněných v dobovém tisku a též literárně-vědných publikací věnujících se populární literatuře.

Název praktické části práce je *Podzemní okno*. Jedná se o prózu kratšího rozsahu situovanou do západních Čech, v níž jsou užity motivy typické pro Daphne du Maurier. Hlavní postavou je mladá žena, prostředí je pro děj zásadní a tajemství je odhalováno postupem příběhu.

Klíčová slova

Daphne du Maurier, recepce, próza s tajemstvím, žánry populární literatury, meziválečné Československo, horor, povídka

Abstract

The topic of the thesis is the work of Daphne du Maurier and especially its reception in Czechoslovakia. Daphne du Maurier is one of the most important authors of horror, gothic, but also romantic, and detective prose. The genre diversity of the author's work can be considered the reason why her novels are so popular even tens of years since their publishing. The main purpose of the thesis is to evaluate the reception of Daphne du Maurier's work during years. The requirements of the then literary criticism for popular culture are taken into consideration.

Daphne du Maurier's novels are usually classified as a part of popular literature. Genres of this category became very favourite during the era of the First Czechoslovak Republic. The genre analysis also takes place in the thesis.

The reception of Daphne du Maurier's work lasts During certain decades twenty-first century the frequency of publishing of the novels changed. The minor purpose of the thesis is to outline the causes of this.

The problem is searched on the basis of reviews in contemporary press and publications about popular literature.

The practical part of the thesis is called *Underground Window*. It is a short prose situated in the western part of Bohemia. Motives characteristic of Daphne du Maurier's work are used. The main character is a young girl, and the location of the story is essential for the plot. The secret is uncovering as the story continuous.

Key words

Daphne du Maurier, literature reception, mystery prose, popular literature genres, inter-war Czechoslovakia, horror story, short story

Obsah

TEORETICKÁ ČÁST	8
Úvod	8
1. Žánrové a časoprostorové vymezení díla Daphne du Maurier	9
2. Populární literatura v meziválečném Československu	13
2.1 Detektivní žánr	15
2.2 Román pro ženy	16
2.3 Hororová literatura	17
3. Raná recepce díla Daphne du Maurier	18
4. Recepce po roce 1945	20
5. Recepce po roce 1970	22
Závěr	26
Seznam pramenů a literatury	27
Prameny	27
Literatura	28
Příloha – časové osy	32
PRAKTICKÁ ČÁST	33

TEORETICKÁ ČÁST

Recepce díla Daphne du Maurier v Československu

Úvod

Hlavním tématem bakalářské práce je dílo Daphne du Maurier, jedné z nejvýznamnějších světových autorek prózy s tajemstvím, a zejména pak jeho recepce v Československu a následně v České republice.

Cílem práce je tuto recepci zmapovat, a to na základě recenzí v dobovém tisku a jejich vzájemné komparace a též na základě literárně-historických publikací věnujících se vývoji populární kultury v průběhu jednotlivých dekad dvacátého století. V práci bude zodpovězena otázka, jak se proměňovala recepce díla Daphne du Maurier v Československu s ohledem na kulturněpolitické požadavky a kritéria, jimiž literární kritika posuzovala populární literaturu. Východiskem pro práci je skutečnost, že romány autorky vycházejí v českých, ale i slovenských překladech již od třicátých, popř. čtyřicátých let dvacátého století a udržují si mezi čtenáři i přes relativně dlouhou dobu uplynulou od svého vzniku vysokou oblibu.

V práci je využita metoda kritické analýzy textu. Dále je postupováno metodou tzv. close-readingu. Zkoumána je též struktura textů.

Dílo Daphne du Maurier se pohybuje na samé hranici populární (nebo též nízké) literatury. Pro jeho zařazení právě do této kategorie svědčí zejména žánry, v nichž se autorka pohybuje – zejména žánr hororu, thrilleru, gotického románu a také milostného románu. Některé ze těchto žánrů, zejména žánr detektivní a hororový, ovšem v průběhu let prokázaly svou schopnost hranice populární literatury překonat a obstát též v oblasti literatury vysoké (nebo též krásné). Romány si udržují vysokou, populární literaturu přesahující úroveň též po jazykové stránce. Zároveň se v románech objevuje precizní vykreslení psychologických pochodů postav.

1. Žánrové a časoprostorové vymezení díla Daphne du Maurier

Daphne du Maurier (1907–1989)¹ patří mezi nejproslulejší světové autorky prózy s tajemstvím.² Její literární činnost trvala přes čtyřicet let – prvním vydaným románem byl roku 1931 *Duch lásky*, posledním pak roku 1972 *Vládni, Británie*.³

Za nejzásadnější dílo autorky je považován žánrově nejednoznačný román *Rebecca*⁴ (česky vydávaný pod názvem *Mrtvá a živá*, pouze v jednom případě, roku 1996, s podtitulem: *Mrtvá a živá – Rebecka*⁵).

Dílo Daphne du Maurier je žánrově různorodé.⁶ Jedná se o žánry řazené do kategorie populární – nebo též nízké – literatury, tedy literatury, jejíž hlavní funkce není estetická, nýbrž zábavná či relaxační.⁷ Protipólem populární literatury je pak krásná⁸ – nebo též vysoká⁹ – literatura.

Dílem Daphne du Maurier neopominutelně prostupuje například žánr **hororu**, jehož hlavním cílem je vyvolat ve čtenáři strach.¹⁰ Typickým prostorem pro hororových příběhů jsou temné, často zchátralé či opuštěné budovy.¹¹

Vyloženě hororové prvky obsahuje např. povídka *Neohlížej se, miláčku*,¹² stejně tak povídka *Ptáci*,¹³ jejichž filmové adaptace se ujal, stejně jako v případě *Rebeccy*,¹⁴ Alfred Hitchcock.¹⁵ Autorka ovšem nebyla s filmovou adaptací spokojena.¹⁶ Přínos Daphne du Maurier pro oblast hororového žánru je nesporný.¹⁷ Se žánrem hororu pak úzce souvisí

¹ Forster 2007, překlad vlastní, s. 413, 414.

² Bystrov 2000.

³ Nepraš 2019, s. 67.

⁴ Peprník 2003, s. 55. Vydání *Rebeccy* se neobešlo bez soudního sporu, k němuž došlo roku 1947, tedy devět let po vydání románu. Autorka byla obviněna z plagiátorství, soud ovšem rozhodl v její prospěch – Leng 2009, s. 115.

⁵ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v Souborném katalogu ČR, 2014 [online databáze].

⁶ Nepraš 2019, s. 62.

⁷ Šidák 2013, s. 153.

⁸ Hecken, Kleiner 2017, překlad vlastní, s. 178.

⁹ Šidák 2013, s. 153.

¹⁰ Tamtéž, s. 163.

¹¹ Kupcová 2010 s. 316.

¹² Maurier du 1996.

¹³ Maurier du 1991.

¹⁴ Hitchcock 1940.

¹⁵ Hitchcock 1963.

¹⁶ Forster 2007, překlad vlastní, s. 437.

¹⁷ Bystrov, 2017. „Jezírko Daphne du Maurier“. [online]. K významu autorky pro dané žánry lze též podotknout, že Stephen King, označovaný za „krále hororu“, si zvolil úvodní citát z *Mrtvé a živé* jako jedno z mott pro svůj román *Pytel kostí*, jehož fabule dokonce *Mrtvou a živou* v určitých rysech připomíná – jednou ze zásadních postav je mrtvá manželka hlavního hrdiny a dějištěm románu je rozlehlé, temné sídlo (King, Stephen. *Pytel kostí*. Přel. Linda Bartošková. Praha – Plzeň: BETA – Dobrovský a Ševčík, 2000, s. 7.). Zmínka o Daphne du Maurier, konkrétně o jejím románu *Let Sokola*, nechybí ani v jednom ze zásadních děl hororového

s autorkou taktéž silně spjatý žánr **gotického románu**,¹⁸ pro nějž je typickým dějištěm temný, záhadný zámek.¹⁹ V *Mrtvé a živé* nabývá sídlo Manderley tak silného významu, že se prakticky stává jednou z postav. V případě románu *Hospoda Jamajka* se objevuje dokonce označení „goticky pochmurný román“.²⁰

Román *Hospoda Jamajka*,²¹ byť byl autorkou původně zamýšlen jako „melodramatický příběh“,²² obsahuje, stejně jako mnohá další díla autorky, též prvky žánru **thrilleru**²³ – hlavním atributem příběhu se stává schopnost vyvolat ve čtenáři napětí.²⁴

V první řadě **milostným románem pro ženy**²⁵ je *Má sestřenka Rachel*, jenž byl v češtině vydán poprvé až roku 1995.²⁶ Milostná zápletka se, byť někdy okrajově, ovšem vyskytuje v naprosté většině románů. Jako ilustrativní příklad lze uvést romány *Král generál* a *Hospoda Jamajka*.²⁷

Ve svém posledním románu *Vládni, Británie!*²⁸ se pak autorka věnuje dokonce žánru **alternativní historie**, tedy žánru, jehož podstatou je zpracování fiktivních verzí historických událostí, kdy v určitém bodě dějové linky dojde k opuštění reálné historie a následně se děj vyvíjí fiktivně.²⁹

Za **psychologický román**, tedy román, v němž je kladen důraz na vykreslení duševního života postav,³⁰ bývá označována *Mrtvá a živá*. Pro příslušnost k tomuto žánru svědčí detailně vykreslené myšlenkové pochody hlavní postavy. Právě z perspektivy výlučně hlavní postavy je čtenář v ich formě seznamován s fabulí (tato výlučnost zajímavě kontrastuje se skutečností, že hlavní hrdinka zůstává až do konce románu bezejmenná).³¹

Právě detailní vykreslení psychické stránky a myšlenkových pochodů postav svědčí o faktu, že ačkoliv je dílo Daphne du Maurier řazeno k literatuře populární,³² rozhodně se nejedná

žánru, v románu *Rosemary má děťátko* (Levin, Ira. *Rosemary má děťátko, Stepfordské paničky*. Přel. Alena Jindrová, Zora Wolfová. Praha: Odeon, 1982. s. 73.).

¹⁸ Wisker 2021. „Undermining the Everyday: Daphne Du Maurier’s Gothic Horror“. Překlad vlastní. [online].

¹⁹ Šidák 2013, s. 24.

²⁰ Adamovič 1992.

²¹ Maurier du 1970a. Česky vydán též pod názvem *Hospoda Jamaica*, a to v letech 1947 a 1992 – Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v Souborném katalogu ČR, 2014 [online databáze].

²² Forster 2007, překlad vlastní, s. 120.

²³ Bystrov 2017. „Jezírko Daphne du Maurier“. [online].

²⁴ Šidák 2013, s. 164.

²⁵ Definice milostné literatury jako žánru je obsažena v kapitole Populární literatura v meziválečném Československu.

²⁶ Maurier du 1995a, v originále vydáno již roku 1951.

²⁷ Maurier du 1977.

²⁸ Maurier du 1995b.

²⁹ Šidák 2013, s. 54.

³⁰ Vlašín 1984, s. 304.

³¹ Tracyová 2021. „Manderley, ach, mé drahé Manderley...“. [online].

³² Stříbrný 1987, s. 729 (Stříbrný hovoří o „méně hlubokých příbězích“).

o literaturu brakovou, tedy literaturu nejnižší umělecké hodnoty,³³ pro niž je naopak příznačná absence hlubší psychologické stránky postav.³⁴ Lze naopak tvrdit, že se autorka místy pohybuje na samé hranici populární a vyšší literatury, což lze doložit jak oceňovanou jazykovou stránkou románů,³⁵ tak populární literaturu přesahujícím psychologickým prokreslením postav (např. v *Mrtvé a živé*) a často též nesmírně zdařile zpracovanou gradací děje.

S dílem Daphne du Maurier je silně spjat též **detektivní žánr**. Jako výchozí bod narace detektivního žánru lze označit motiv tajemství. V následném pátrání po podstatě tohoto tajemství pak zpravidla dochází k odhalování skutečností týkajících se událostí, jež se odehrály v minulosti.³⁶ Žánr detektivky již od dob svého vzniku prokázal schopnost překonat hranici populární literatury a tím pádem i možnost svého začlenění do literatury vysoké.³⁷ Funguje dobře v prozaických útvarech nejrůznějšího rozsahu, v novelách, povídkách i románech.³⁸ Prvky detektivního žánru – zejména nevyřešenou záhadu postupně rozplétanou postupem děje – lze nalézt například v románech *Mrtvá a živá* a *Hospoda Jamajka*.³⁹

Z žánrů, které stojí na pomezí fikce,⁴⁰ se autorka věnovala **žánru životopisnému**. Česky byl vydán životopisný román věnující se osobě Patricka Branwella Brontëa, bratra spisovatelek Emily, Charlotte a Anne Brontëových, pod názvem *Přízračný svět Branwella Brontëa*.⁴¹

Lze se domnívat, že znaky více žánrů přispívají k celosvětové čtenářské oblibě románů Daphne du Maurier i po téměř sto letech od vydání prvního z nich.

Čas a prostor v literárním díle označil M. M. Bachtin souhrnně jako chronotop. Obě součásti chronotopu, čas i prostor, pak zásadně působí v procesu žánrového zařazení díla.⁴² Z hlediska prostoru je pro autorku zcela zásadní lokací Cornwall, hrabství na jihozápadě Anglie.⁴³ V Cornwallu se odehrává mj. děj románů *Francouzova zátoka*, *Mrtvá a živá* i *Hospoda Jamajka*. Přimo v blízkosti sídla Menabilly, kde autorka po velkou část svého

³³ Šidák 2013, s. 158

³⁴ Tamtéž, s. 153.

³⁵ Adamovič 1992.

³⁶ Horváth 2011, s. 23

³⁷ Šidák 2013, s. 163.

³⁸ Horváth 2011, s. 114.

³⁹ Maurier du 1970a.

⁴⁰ Šidák 2013, s. 51.

⁴¹ Maurier du 1970d.

⁴² Šidák 2013, s. 24.

⁴³ Nepraš 2019, s. 64.

života žila, se odehrává děj povídky *Ptáci*.⁴⁴ Právě Menabilly sdílí mnoho společných rysů s Manderley, sídlem, jež hraje zásadní roli v časoprostoru v románu *Mrtvá a živá*.⁴⁵

Cornwallská krajina zaujímá v díle autorky zcela zásadní postavení, neboť dodává prostoru v jejích dílech tvářnost. Postup, kdy jsou individuální emoce postavy prožívány a interpretovány v závislosti na prostoru/krajině, byl v literatuře silně využíván např. během romantismu 19. století.⁴⁶

Zasazení příběhů do nehostinné, místy pusté přírody v blízkosti moře se ukazuje být zvolením prostoru nevyzpytatelného až nebezpečného, což podporuje napětí v příbězích. Z hlediska času se děje románů odehrávají v různých historických epochách. Na historickém pozadí se odehrávají romány *Králův generál* a *Má sestřenka Rachel*.

Souhrnně lze říci, že i přes žánrovou a časoprostorovou rozmanitost jednotlivých románů si Daphne du Maurier zachovává jedinečný autorský styl. Jazyková úroveň románů je obvykle hodnocena jako velmi vysoká. Zásadním prvkem tematické výstavby je v románech vždy prostor. Autorka věnuje velkou pozornost postavám, jejich charakteru a psychologickým pochodům. Z hlediska narativu není její autorský styl jednotný. Narativ v ich formě je užit v *Mrtvé a živé* a též v románu *Králův generál*, oproti tomu např. *Hospoda Jamajka* je vyprávěna er formou. Perspektivu hlavní postavy ovšem autorka zpravidla neopouští až do konce příběhu.

⁴⁴ Nepraš 2019, s. 225.

⁴⁵ Bystrov 2017. „Jezírko Daphne du Maurier“. [online].

⁴⁶ Hesová 2012, s. 69.

2. Populární literatura v meziválečném Československu

Vybraným žánrům populární literatury v období mezi lety 1918–1938 na území Československa bude věnována pozornost ze dvou důvodů. Jednak se jedná o období, kdy Daphne du Maurier přichází na československou literární scénu, současně se v této době populární žánry staly inspiračním zdrojem avantgardních autorů sdružených v Devětsilu a postupně jejich prvky do svých románů integrovali i další respektovaní autoři různých generací a poetik. Karel Čapek využíval detektivních zápletek, Ivan Olbracht, Marie Majerová nebo Marie Pujmanová zkoušeli posunout možnosti milostného románu. Karel Teige poznamenal ve stati *Umění dnes a zítra*, že žánry jako mj. kolportážní romány a soudničky odpovídaly charakteru doby více než právě tvorba avantgardních autorů, přičemž umělce označil za „odříznuté od běžného života“.⁴⁷

Je třeba poznamenat, že termín „populární literatura“ není v českém literárněvědném prostředí jednoznačně definován a problematická je též hranice mezi populární a vyšší literaturou.⁴⁸

Populární literatura čelila za první republiky, stejně jako před rokem 1918,⁴⁹ soustavnému odporu vůči své přítomnosti na literární scéně. Zároveň byla ale její role na trhu zásadní, přičemž výlučně populárním žánrům se věnovala i řada periodik, které byly finančně dostupné i dělnickému čtenáři.⁵⁰

V době Protektorátu byl odpůrci lidového čtiva užíván pojem „morzakor“ – mor za korunu, vytvořen analogicky dle pojmu rodokaps, mající původ v názvu edice *Romány do kapsy*. Odpor však zastánci vysoké literatury projevovali vůči veškerému populárnímu čtivu včetně detektivek nebo životopisných románů.⁵¹

Žánry populární, popř. nízké či zábavné literatury,⁵² se v souladu s rozvojem populární kultury jako celku těšily oblibě především v městském prostředí. Četly se mj. dobrodružné romány, detektivky, červená knihovna či soudničky. Nicméně i v případě populárních žánrů se zábavná funkce vzájemně prostupovala s funkcí vzdělávací.⁵³

Rozvoj žánrů populární literatury nezůstal bez odezvy na poli esejistickém. Karel Čapek se problematice věnoval ve studiích uspořádaných posléze v knize *Marsyas čili Na okraji*

⁴⁷ Teige 1922.

⁴⁸ Kotzurová 2020, s. 13, s. 14.

⁴⁹ Holanová 2015, s. 603.

⁵⁰ Švéda 2013.

⁵¹ Janoušek 2022, s. 77.

⁵² Šidák 2013, s. 153.

⁵³ Šámal, Pavlíček, Barborík, Janáček 2018, s. 115.

literatury. Uznání existence a významu „lidové“ literatury a hledání příčin její oblíbenosti je od osobnosti Čapkova významu nesmírně důležitým gestem. Čapek poznamenává, že „...na tom okraji se najde ledacos: především lid“.⁵⁴ Lze se domnívat, že Čapek tak vyjadřuje své smíření se skutečností, že četba řazená do kategorie populární literatury může tvořit (v Čapkově i v současné době) zásadní část veškeré literatury, s níž přijde čtenář do styku, a nezřídka snad i jedinou takovou kategorií. V *Marsyasu* se Čapek věnuje žánrům řazeným vyloženě do „nízké“ literatury, např. románům pro služky nebo pornografii, ale také např. pohádce, jež bývá řazena k žánrům lidové slovesnosti.⁵⁵

Také v oblasti populární literatury se projevovalo národnostní složení Československa. Německá menšina před populárním čtivem upřednostňovala esteticky kvalitní a umělecky konzervativní literaturu,⁵⁶ slovenským a rusínským autorům i čtenářům pak ztěžovalo situaci již nejednoznačné postavení národních jazyků těchto menšin.⁵⁷

Na poli meziválečné československé avantgardy se projevovaly levicové tendence,⁵⁸ které lze jasně vysledovat např. v románu Ivana Olbrachta *Anna Proletářka*. V románu je na pozadí osobního příběhu hlavní hrdinky vykresleno budování československého proletariátu a vznik KSČ. Autor využil postupy populární literatury (milostnou romanci, dobrodružný a detektivní román) k tomu, aby pro hodnoty komunismu získal co nejširší publikum.⁵⁹ KSČ usilovala o agitaci právě prostřednictvím umění.⁶⁰ Populární kultura se zdála být vhodným prostředím pro ilustraci ideologických rozdílů.⁶¹ Tyto snahy se setkaly s úspěchem právě na poli literatury a tiskovin.⁶² Výrazným projevem těchto snah byla mj. *Rozsevačka*,⁶³ populární časopis pro ženy, jehož existence obsáhla tři osobnostně, ideově i koncepčně rozdílná období – období dvacátých let, dále let třicátých a následně padesátých.⁶⁴ Redaktorkami *Rozsevačky* byly například Helena Malířová, Josefa Jabůrková a Anežka Hodinová-Spurná.⁶⁵

Zásadní roli literatury v meziválečném Československu pak dokládá její funkce v době konce třicátých let, kdy se občané začínali cítit ohroženi. Jejím úkolem se v těžkých časech

⁵⁴ Čapek 2018, s. 140.

⁵⁵ Šidák 2013, s. 16.

⁵⁶ Šámal, Pavlíček, Barborík, Janáček 2018, s. 114, s. 116.

⁵⁷ Tamtéž, s. 114, 354.

⁵⁸ Vlašín 1983, s. 19.

⁵⁹ Piorecká 2022, s. 143.

⁶⁰ Tamtéž, s. 137.

⁶¹ Tamtéž, s. 107.

⁶² Tamtéž, s. 117.

⁶³ Tamtéž, s. 110.

⁶⁴ Šámal 2005, s. 145.

⁶⁵ Šámal 2005, s. 161.

stalo mj. podporovat národní sebevědomí. Populární literatura měla tedy ustoupit do pozadí. Tato role byla realizována např. vlastenecky podníceným vyzdvihováním českého venkova.⁶⁶ Stejně jako na prahu existence nového státu tak lze i na počátku jeho zániku hovořit o vlasteneckém čtenářském modu.⁶⁷

2.1 Detektivní žánr

Detektivní žánr se v meziválečném Československu dočkal nebývalého rozkvětu. V roce 1928 byl publikován román *Záhada obrazárny* od Emila Vachka, považovaný za první českou detektivku. V románu se poprvé objevila čtenářstvem vřela přijatá postava inspektora Klubička.⁶⁸ V témže roce vycházejí dva soubory detektivních povídek Karla Čapka, *Povídky z jedné kapsy* a *Povídky z druhé kapsy*. Detektivnímu žánru se Čapek věnoval zejména ve dvacátých letech. Syžet kriminální prózy využil též v *Hordubalovi*, první části noetické trilogie.⁶⁹ Ve třicátých letech se pak žánr detektivky definitivně etabloval. Vyskytla se též specificky česká detektivka s humoristickými až parodickými prvky,⁷⁰ které obsahovala již zmíněná *Záhada obrazárny*.⁷¹ Překládová i původní detektivní literatura se těšila od třicátých let vzrůstajícímu zájmu a za protektorátních let tento zájem ještě vzrostl.⁷² Velice populární byly edice sešitových povídek, v nichž se objevovali populární a osobití detektivové jako Nick Carter nebo Léon Clifton.⁷³ Roku 1940 vyšel v českém překladu román britské autorky Dorothy L. Sayersové *Vražda potřebuje reklamu*. Překladatel a lektor Vladimír Procházka prosadil první ze zmíněných románů v nakladatelství Družstevní práce, které do té doby detektivky nevydávalo, k vydání, když argumentoval, že obstojí též jako román společenský a má obecně vysokou literární úroveň,⁷⁴ což lze ostatně tvrdit též o *Mrtvé a živé*. Téhož roku vyšel od Dorothy Sayersové ještě překlad románu *Pět nepravých stop*.⁷⁵

⁶⁶ Daniel, Kavka, Machek 2013, s. 123.

⁶⁷ Šámal, Pavlíček, Barborík, Janáček 2018, s. 118.

⁶⁸ Jareš, Mandys 2019, s. 66.

⁶⁹ Tamtéž, s. 93.

⁷⁰ Tamtéž, s. 52.

⁷¹ Tamtéž, s. 68.

⁷² Janoušek 2022, s. 544.

⁷³ Jareš, Mandys 2019, s. 55.

⁷⁴ Panorama 1939, s. 174.

⁷⁵ Sayersová, Dorothy L. *Pět nepravých stop*. Praha: Evropský literární klub, 1940.

2.2 Román pro ženy

Próza s milostnou zápletkou určená především čtenářkám může být označována dle zaměření se na konkrétní čtenářskou skupinu jako dívčí romány, romány pro služby nebo milostná romance. Pojem *červená knihovna* je pak odvozen od původní edice těchto románů.⁷⁶ Jednalo se edici knih vázaných v červeném plátně, které vydávala akciová společnost *Rodina*. Červená barva byla zvolena, neboť byla považována za barvu srdce.⁷⁷ Romány pro ženy byly mezi lety 1918–1938 nesmírně populární a rozšířené. Genderové rozdělení literárních žánrů se během první republiky projevovalo zejména v měšťanském čtenářském vzorci, jenž byl nakloněn právě populární literatuře.⁷⁸

Mezi německou menšinou i českými čtenářkami se ve městech v oblasti sentimentální a milostné literatury těšila oblibě například mimořádně plodná autorka⁷⁹ Hedwig Curths-Mahlerová.⁸⁰ Zásadním fenoménem v oblasti literatury určené ženám byly romány vycházející na pokračování v tematicky souvisejících časopisech. Ženské časopisy často publikovaly několik románů na pokračování souběžně.⁸¹ Mezi autory lze jmenovat Viléma Neubauera, jehož dílem byl kriticky nevalně, nicméně veřejností nadšeně přijatý román na pokračování *Sextánka*, odehrávající se ve školním prostředí. Jednotlivá pokračování románu vycházela v nejpopulárnějším z časopisů určeným ženám a dívkám – ve *Hvězdě československých paní a dívek* od roku 1926.⁸² Mezi nejúspěšnější romány na pokračování vycházející v témž periodiku pak patřil román *Světlo jeho očí* autorky Maryny Radoměrské, jenž vycházel v letech 1934–1935.⁸³ Jako další příklad románu na pokračování lze jmenovat *Životem vedla je láska* od Bohumila Zahradníka-Brodského.⁸⁴

Prvním českým románovým magazínem pro ženy se roku 1937 stal *Krásný román* s nákladem přes devadesát tisíc výtisků.⁸⁵

Literatura určená především ženám se v meziválečném Československu ovšem neomezovala pouze na zmíněnou literaturu sentimentální a milostnou. Roku 1931, tedy stejného roku jako Čapkův *Marsyas*, vychází *Pacientka doktora Hegla* Marie Pujmanové,

⁷⁶ Šidák 2013, s. 164.

⁷⁷ Mocná 1996, s. 13, 14.

⁷⁸ Šámal, Pavlíček, Barborík, Janáček 2018, s. 115.

⁷⁹ Mocná 1996, s. 89.

⁸⁰ Šámal, Pavlíček, Barborík, Janáček 2018, s. 116.

⁸¹ Mocná 1996, s. 89.

⁸² Šámal, Pavlíček, Barborík, Janáček 2018, s. 188.

⁸³ Tamtéž, s. 384.

⁸⁴ Mocná 1996, s. 101.

⁸⁵ Šámal, Pavlíček, Barborík, Janáček 2018, s. 385.

psychologický román.⁸⁶ *Robinsonka* Marie Majerové pak byla určena dívkám, na něž měla výchovně působit.⁸⁷

2.3 Hororová literatura

Žánr hororu nedosáhl v meziválečném Československu tak výrazného vzestupu jako žánr detektivní či nejrůznější žánry literatury pro ženy, nicméně i tak lze výskyt hororových prvků v populární literatuře označit za hojný.

Ve formátu románu na pokračování, pro populární literaturu charakteristickém, vycházelo například zpracování příběhu hraběnky Alžběty Báhoryové pod názvem *Čachtická paní*. Roku 1935 vyšel tentýž román Josefa Nižnáskeho v sešitovém vydání, jehož obálku ilustroval Zdeněk Burian.⁸⁸

⁸⁶ Králíková 2019, s. 7.

⁸⁷ Lehár 1998, s. 650.

⁸⁸ Šámal, Pavlíček, Barborík, Janáček 2018, s. 116.

3. Raná recepcce díla Daphne du Maurier

Daphne du Maurier se svého prvního českého překladu dočkala roku 1939. Jednalo se o překlad románu *Rebecca* a vyšel v Evropském literárním klubu již rok po vydání britského originálu, tedy v roce 1939, a to pod názvem *Mrtvá a živá*.⁸⁹ Překladačem románu byl Jiří Pober (uveden pod pseudonymem J. B. Šuber).⁹⁰ Ilustrace na obálce byla pak dílem významného výtvarníka Jindřicha Štýrského.⁹¹

Časopis *Měsíc* ke konci roku 1938 (tedy ještě před vydáním prvního českého překladu) označuje román za „neobyčejně napínavý“ s „neobyčejně prokreslenými postavami“.⁹² *Vychovatelské listy* již v první polovině roku 1939 hovoří o *Mrtvé a živé* pod původním názvem *Rebecca* a označují ho za „nový objev ELKu“⁹³ a za „dušezpytný román kromobyčejné zápletky“.⁹⁴ Časopis *Česká osvěta* roku 1940 zmiňuje román v rubrice s názvem „Lidová četba“ a označuje jej jako román psychologický. Doporučuje dílo „do velkých knihoven pro pokročilé čtenáře“, děj románu považuje za napínavý a líčení až za strhující.⁹⁵

Román vyvolal kladné ohlasy jak svým obsahem, tak kvalitou překladu. Bohemista, lexikograf a redaktor časopisu *Naše řeč*⁹⁶ Jiří Haller označil ve svém článku z roku 1941 Poberův⁹⁷ překlad za vynikající, doslova o něm soudí, že „zasluhuje pochvaly zcela zvláštní“.⁹⁸ Z hlediska obsahu pak Haller oceňuje na románu psychologické propracování hlavní postavy, realističnost ostatních postav a jako celek označuje dílo za dokonalé.

Prvního překladu do slovenštiny se Daphne du Maurier dočkala již roku 1941, tedy dva roky po prvním českém překladu a v době existence Slovenského štátu. Na slovenskou literární scénu vstoupila románem *Dievča z Jamaica Innu* v překladu Jozefa Petra.⁹⁹ V českém jazyce – v překladu Tomáše Vaňka – se román dostal ke čtenářům až o šest let později, roku 1947 (viz kapitola 5), a vycházel nejčastěji pod názvem *Hospoda Jamajka*.

⁸⁹ Maurier du 1939.

⁹⁰ *Databáze překladů*, 2023 [online].

⁹¹ Maurier du 1939.

⁹² „Daphne du Maurier: MRTVÁ A ŽIVÁ“ 1938, s. 25.

⁹³ Vžitá zkratka pro Evropský literární klub.

⁹⁴ „Evropský literární klub v nové sezoně“ 1939, s. 139.

⁹⁵ „Maurier, du Daphne – Mrtvá a živá“ 1940, s. 259.

⁹⁶ Makariusová 2018. „HALLER, Jiří“. [online].

⁹⁷ Pober společně s manželkou Jaroslavou zrevidoval svůj překlad ve vydání *Mrtvé a živé* z roku 1970 (Du Maurier, Daphne. *Mrtvá a živá*. Přel. Jiří a Jaroslava Poberovi. Praha: Melantrich, 1970). U vydání z roku 2019 je pak Jaroslava (někdy uváděna jako *Slávka*) Poberová uvedena již samostatně (Du Maurier, Daphne. *Mrtvá a živá*. Přel. Jaroslava Poberová. Praha: Motto, 2019).

⁹⁸ Haller 1941, s. 92–94.

⁹⁹ Maurier du 1941a.

Souhrnně lze říci, že vstup Daphne du Maurier na československou literární scénu byl po všech stránkách úspěšný, byť nastal v temné době předvoje a následně začátku druhé světové války. První české vydání románu *Mrtvá a živá* bylo kladně přijato jak kritikou, tak čtenářstvem a jako velice zdařilý se ukázal i překlad do češtiny. První překlad do slovenštiny následoval nedlouho po prvním českém.

4. Recepce po roce 1945

V roce 1946 došlo k opětovnému českému vydání *Mrtvé a živé* (jednalo se o reedici překladu Jiřího Pobera).¹⁰⁰ Téhož roku byl román pod názvem *Rebeka* též poprvé vydán ve slovenštině v překladu Zuzany Kubišové.¹⁰¹ V roce 1947 došlo k prvnímu českému vydání hned tří románů Daphne du Maurier. Jednalo se o díla *Únik*¹⁰² a *Generál Jeho veličenstva* v překladu Zdeňky Hofmanové¹⁰³ a *Hospoda Jamaica* v překladu Tomáše Vaňka.¹⁰⁴ Všechny tři tyto romány se posléze dočkaly dalších českých vydání, v případě *Hospody Jamajka* (později častěji vydáváno pod tímto názvem) dokonce pěti.¹⁰⁵

Ohlasy byly v porovnání s těmi, které před druhou světovou válkou vyvolala *Mrtvá a živá*, značně rozporuplné a někdy vysloveně negativní. Recenze románu *Únik* ve 35. čísle vůbec prvního ročníku časopisu *Vlasta* roku 1947 označuje román za „napsaný virtuózním stylem“ a dále za poutavý a napínavý. Vyzdvihován byl též překlad Zdeňky Hofmanové.¹⁰⁶ Autorka recenze ovšem nezapomněla zmínit, že se obává vlivu chování hlavní hrdinky na čtenářky a její následování jim nedoporučuje.¹⁰⁷

Další rozměr získává kritika díla Daphne du Maurier roku 1947 v časopise *Práce*, kde se hovoří o nebezpečném množství překladové literatury, která vychází ve vysokých nákladech na úkor literatury původní, přičemž následuje varování před navázáním na „staré chyby z dob prvé republiky“. O autorce je řečeno, že „její svazky po desítkách plní výkladní skříně“.¹⁰⁸

Rozporuplnost v tehdejších názorech na autorku pak dokládá též zmínka o jejím životním jubileu roku 1947 v Kulturním sloupku *Svobodného směru*, kde je opět označena za velice úspěšnou autorku schopnou vytvořit fungující dějovou kompozici, přičemž jsou vyzdvihovány též mysteriózní a psychologické prvky v románech.¹⁰⁹

Oblibu a úspěch¹¹⁰ *Mrtvé a živé* u československých čtenářů zas dokládá zmínka na obálce (v českém prostředí již víceméně zapomenutého) románu pro ženy *Co kdybych si vzala*

¹⁰⁰ Maurier du 1946a.

¹⁰¹ Maurier du 1946b.

¹⁰² Maurier du 1947b.

¹⁰³ V češtině vydáváno též pod názvem *Králův generál* – du Maurier 1977.

¹⁰⁴ Maurier du 1947a.

¹⁰⁵ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v Souborném katalogu ČR, 2014 [online databáze].

¹⁰⁶ Vůjtěchová 1947, s. 5.

¹⁰⁷ Hlavní hrdinka *Úniku* zvažuje kvůli okouzlení francouzským korzárem odchod od rodiny. Roku 2013 byl román v nakladatelství Motto česky vydán též pod názvem *Francouzova zátoka* (v překladu Petra Novotného).

¹⁰⁸ „Na okraj jedné ankety“ 1947, s. 11.

¹⁰⁹ „Daphne du Maurier (K čtyřicátým narozeninám)“ 1947, s. 4.

¹¹⁰ Ke druhému československému vydání *Mrtvé a živé* došlo roku 1946 (Maurier du 1946a.). Lze proto předpokládat, že zmínka z roku 1947 hovoří o obou dosavadních vydáních.

pastora. Na obálce jsou zmíněny knihy z edice *Palma* a mezi nimi je uvedena právě *Mrtvá a živá*. Je zmíněno, že kniha byla „v českém překladu okamžitě rozebrána“.¹¹¹ Skutečnost, že se nakladatelství Sfinx rozhodlo v tomto kontextu román uvést, dokládá značný komerční potenciál díla.

V *Naší době* je pak roku 1948 hodnocení *Úniku*, ale i *Hospody Jamajka* a *Mrtvé a živé* již vysloveně negativní. Autorce je vytýkána „neobratnost ve vyprávění“ a recenzent se podivuje velikosti ohlasu románů, které přirovnává k rodokapsům.¹¹²

Oblast populární literatury se neubránila vlivu dějinných událostí. Kultura jako celek musela po roce 1948 přestat plnit pouze svou funkci sama o sobě, musela začít plnit též ideologické funkce.¹¹³ Populární literatura tak měla dle představ režimu zmizet.¹¹⁴ „Nová“ literatura si kladla za cíl vyhovět nárokům čtenářů ze všech společenských vrstev a zároveň se držet ideálů vysoké kultury.¹¹⁵ Tímto obratem lze vysvětlit výskyt výše zmíněných negativních recenzí – díla Daphne du Maurier požadavky pro onu novou literaturu nespĺňovala, ba se jim protivila – ať už svým „západním“ původem, žánrovým zařazením anebo přílišnou psychologizací postav.

¹¹¹ Lindin, Ester. *Co kdybych si vzala pastora*. Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1947. Obálka.

¹¹² „Daphne du Maurier, Únik“ 1948, s. 281.

¹¹³ Kusák 1998, s. 21.

¹¹⁴ Machek 2013, s. 66.

¹¹⁵ Pišová 2012, s. 151.

5. Recepce po roce 1970

Po celá padesátá a šedesátá léta nedošlo v českém jazyce k novému vydání románu autorky.¹¹⁶ Čeští čtenáři se mohli ovšem roku 1967 seznámit s povídkou *Ptáci*, která vyšla v antologii *Tichá hrůza* – jednalo se hororové povídky přeložené a uspořádané Tomášem Korbařem.¹¹⁷ Docházelo také k vydávání překladů románů do slovenštiny. Rovnou třikrát byla v letech 1967, 1968 a 1969 vydána *Rebeka* (ve všech třech případech v překladu Zuzany Kubišové a Magdy Žáryové¹¹⁸) v roce 1969 byly vydány též romány *Francúzová zátoka* a *Hladný vrch* v překladu Evy Bottové.¹¹⁹

Lze předpokládat, že zatímco v padesátých letech nevyhovovaly romány Daphne du Maurier dobovému ideologickému směřování, v letech šedesátých jim nebyla věnována pozornost kvůli jejich jisté schematičnosti, již jejich žánry vyžadují. Druhá ze zmíněných dekád znamenala, i díky částečnému uvolnění restrikcí režimu, pro českou literaturu období nevidaného rozvoje a změn v přístupu nejen k tvorbě, ale i k myšlení o literatuře.¹²⁰ V kontrastu k této domněnce ovšem stojí skutečnost, že bylo již upuštěno od ideji „vymizení“ populární literatury, ba naopak – šedesátá léta v Československu znamenala rozvoj i pro její kategorii.¹²¹ Ediční řady populární literatury (jednalo se o detektivky, romány pro ženy či sci-fi) se objevovaly i po roce 1968.¹²²

Sedmdesátá léta pak znamenala pro československou recepci díla Daphne du Maurier do té doby zásadní období. Počet vydaných českých překladů dosáhl osmi. Jednalo se zčásti o nové překlady románů – *Hospoda Jamajka* vyšla v letech 1970 a 1972 v překladu Ladislava Bezpálce,¹²³ přičemž na obálce prvního zmíněného vydání je román označen za čtivý a napínavý bestseller.¹²⁴ *Mrtvá a živá* vyšla v překladu Jaroslavy a Jiřího Poberových (ve zrevidovaném překladu J. Pobera z roku 1939).¹²⁵ V případě *Králova generála*¹²⁶ se jednalo o nový překlad Jamily Kotíkové. Došlo také k prvnímu vydání hned několika

¹¹⁶ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v *Souborném katalogu ČR*, 2014 [online databáze].

¹¹⁷ Maurier du 1967.

¹¹⁸ pod pseudonymem Magda Brandoburová – Slovenské literarne centrum. „Magda Žáryová“. [online].

¹¹⁹ Seznam děl Daphne du Maurier ve slovenském jazyce v Online katalogu Slovenskej národnej knižnice, 2014 [online databáze].

¹²⁰ Holý 1998, s. 803.

¹²¹ Machek 2013, s. 66.

¹²² Jareš, Mandys 2019, s. 298.

¹²³ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v *Souborném katalogu ČR*, 2014 [online databáze].

¹²⁴ Maurier du 1970a, obálka.

¹²⁵ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v *Souborném katalogu ČR*, 2014 [online databáze].

¹²⁶ Maurier du 1977.

románů v českém jazyce. Jednalo se o romány *Dům na pobřeží* v překladu Mariany Stříbrné, *Obětní beránek* v překladu Ladislava Bezpálce¹²⁷ a *Zlatý hrad* v překladu Emanuela a Taťany Tilschových. Poslední z jmenovaných románů autorka dokončila za jiného britského spisovatele – Arthura Quillera-Couche, když ji o to požádala jeho dcera.¹²⁸ Roku 1970 byl v Odeonu též poprvé a naposledy vydán v překladu Elišky Hornátové¹²⁹ životopisný, historickým skutečností věrný román *Přízračný svět Branwella Brontëa*.¹³⁰

Teprve roku 1970, tedy sedm let po americké premiéře, se v Československu taktéž poprvé promítal snímek *Ptáci* v režii Alfreda Hitchcocka.¹³¹ Jak bylo zmíněno výše, povídku mohli čeští čtenáři již znát z antologie *Tichá hrůza*, k jejímuž druhému vydání došlo téhož roku.¹³²

Lze předpokládat, že úspěch autorky v dané době souvisel, podobně jako v samotných začátcích její československé recepce, se všeobecným rozmachem populární kultury. Jakub Machek ve své studii konstatuje, že „v období normalizace se pro populární kulturu našel nový úkol“.¹³³ Produkty populární kultury měly podpořit občany státu v soustředění se na oblast soukromé sféry života a podpořit jejich stále více konzumní životní styl. Nejvýznamnějším produktem normalizační populární kultury byly televizní seriály, jejichž zápletky byly nezřídka milostné a detektivní. Romány Daphne du Maurier, odehrávající se navíc často v minulosti a nezřídka i s nadpřirozenou zápletkou tomuto nastavení patrně vyhovovaly.

Popularita autorky mezi čtenáři zůstávala v souladu s výše uvedenými skutečnostmi vysoká. Ve výzkumu *Čtenářské zájmy dělníků* z roku 1976 v časopise *Čtenář: měsíčník pro práci s knihou* je autorka v žebříčku nejoblíbenějších autorů respondentů, jimiž byli zaměstnanci několika pražských průmyslových podniků, uvedena jako jedenáctá nejoblíbenější, přičemž o jedno místo zaostává za Raymondem Chandlerem a o jednu předstihuje Edgara Wallaceho (autoři byli respondenty uváděni bez ohledu na národnost).¹³⁴

V osmdesátých letech pak obdobně, jako v letech padesátých, nedošlo v češtině k vydání žádného díla autorky.¹³⁵ Došlo však opět k vydání překladů do slovenštiny, roku 1980 se jednalo opět o *Rebeku* (opět v překladu a Žáryové) a roku 1989 poprvé slovensky

¹²⁷ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v *Souborném katalogu ČR*, 2014 [online databáze].

¹²⁸ Maurier du, Quiller-Couch 1973, s. 9.

¹²⁹ Verše přeložil Radoslav Nenadál.

¹³⁰ Maurier du 1970d.

¹³¹ Havel 2008, s. 134.

¹³² Maurier du 1970c.

¹³³ Machek 2013, s. 66.

¹³⁴ *Čtenářské zájmy dělníků* 1976, s. 223.

¹³⁵ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v *Souborném katalogu ČR*, 2014 [online databáze].

vyšel *Generál Jeho Veličenstva* v překladu Magdy Žáryové a Jána Krížika.¹³⁶ Nelze vyloučit, že český trh byl stále ještě naplněn překlady z let sedmdesátých.

Revoluce roku 1989 znamenala „pád hranic“ i v oblasti literatury a knižního trhu. Oblast populární literatury získala nové možnosti a celkově rozkvetla.¹³⁷ Devadesátá léta byla dekádou v otázce vydávání českých překladů románů Daphne du Maurier zcela „nejplodnější“, došlo k vydání celkem pětadvaceti českých překladů,¹³⁸ což dokládá značný komerční potenciál románů. Pro vydání sebraných spisů autorky se rozhodlo nakladatelství Dialog.¹³⁹ Jednalo se o edici velice úspěšnou, jak dodává zmínka na obálce povídkového souboru *Neohlížej se, miláčku* z roku 1996 (v překladu Libuše a Luboše Trávníčkových) – je zmíněno, že romány *Králov generál* a *Mary Anne* jsou rozebrány a *Únik* a *Mrtvá a živá* se chystají k dalšímu vydání.¹⁴⁰ Romány vycházely i v nakladatelstvích Baronet, Odeon, Svoboda¹⁴¹ a Vyšehrad.¹⁴² Nelze vyloučit, že novou vlnu zájmu o romány podpořilo též úmrtí Daphne du Maurier roku 1989.¹⁴³

Vydání povídkového souboru *Ptáci a jiné povídky*¹⁴⁴ v překladu Zuzany Mayerové bylo roku 1992 recenzováno v časopise *Ikarie*. Skutečnost, že recenze knihy vyšla v periodiku, jehož zaměřením byla sci-fi a fantasy literatura,¹⁴⁵ dokládá žánrovou rozmanitost autorčina díla. V recenzi Ivana Adamoviče je povídka *Ptáci* označena za vynikající sci-fi horor. Povídky *Ted' se nedívej* je pak vytýkáno rychlé, až násilné rozuzlení, ovšem celý soubor povídek je hodnocen jako nadprůměrný. Adamovič též upozorňuje na „vybroušený“ jazyk autorky.¹⁴⁶

Popularita autorky tedy v českém prostředí v žádném případě neklesala. Dle výzkumu recepce krásné literatury patřila mezi nejčtenější autory,¹⁴⁷ neboť román *Mrtvá a živá* byl i roku 1991, tedy padesát tři let po svém prvním českém vydání, uveden mezi

¹³⁶ Seznam děl Daphne du Maurier ve slovenském jazyce v Online katalogu Slovenskej národnej knižnice, 2014 [online databáze].

¹³⁷ Holý 1998, s. 919, 920.

¹³⁸ Lze konstatovat, že obálky knih vydaných v devadesátých letech nakladatelstvím Dialog bohužel povětšinou nekorrespondují s žánrovým zařazením děl (viz Kapitola 1) a vzbuzují mylný dojem výlučně červené knihovny, což se jeví zejména v případě alternativně-historického románu *Vládni, Británie* jako nepatřičné.

¹³⁹ Jareš 2015. „Dialog“. [online].

¹⁴⁰ Maurier du 1996.

¹⁴¹ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v *Souborném katalogu ČR*, 2014 [online databáze].

¹⁴² Malá, Sládek 2011, 2015. „Vyšehrad“. [online].

¹⁴³ Forster 2007, překlad vlastní, s. 413, 414.

¹⁴⁴ Maurier du 1991.

¹⁴⁵ Šust 2010. „XB-1“. [online].

¹⁴⁶ Adamovič 1992.

¹⁴⁷ Haman 1993.

nejpůjčovanější tituly v knihovnách. Tento průzkum poukazuje na skutečnost, že ani pauzy ve vydávání českých překladů v padesátých, šedesátých a osmdesátých letech neměly na popularitu jejího díla mezi československým čtenářstvem vliv.

Obdobná „pauza“ trvající po celou dekádu se pak ve vydávání českých překladů již nekonala, dílo Daphne du Maurier se vydávalo i po roce 2000 a též po roce 2010.¹⁴⁸ Nejvyššího počtu vydání v češtině se v současné době¹⁴⁹ dočkal román *Mrtvá a živá*, a to rovnou devíti.¹⁵⁰ Jednou byl pak navíc vydán ve formě audioknihy.¹⁵¹ Časové rozmezí prvního a posledního českého vydání románu činí rovných osmdesát let.¹⁵²

Recepce autorčina díla ve slovenštině je pak méně rozsáhlá. Zatímco v češtině bylo autorčino dílo vydáno více než padesátkrát (včetně vícečetných vydání),¹⁵³ ve slovenštině pak „pouze“ třiadvacetkrát, přičemž nelze opomenout neexistující jazykovou bariéru, která by na Slovensku bránila ve čtení českých překladů. Časové rozmezí mezi prvním a posledním slovenským překladem pak činí sedmdesát devět let. Slovenská recepce je tedy – i kvůli podstatně méně rozsáhlému knižnímu trhu – početně méně významná, nicméně z hlediska dlouhodobosti je pak srovnatelná s recepcí českou.¹⁵⁴

¹⁴⁸ např. Maurier du 2013.

¹⁴⁹ K únoru 2024.

¹⁵⁰ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v *Souborném katalogu ČR*, 2014 [online databáze].

¹⁵¹ Tracyová 2021. „Manderley, ach, mé drahé Manderley...“. [online].

¹⁵² Maurier du 1939, 2019.

¹⁵³ Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v *Souborném katalogu ČR*, 2014 [online databáze].

¹⁵⁴ Seznam děl Daphne du Maurier ve slovenském jazyce v *Online katalogu Slovenskej národnej knižnice*, 2014 [online databáze].

Závěr

Československá recepce díla Daphne du Maurier je pozoruhodná v mnoha ohledech, ať už jde o její dlouhodobost, nebo o nesporné ovlivnění jejího vývoje politickou situací.

Příchod autorky na československou literární scénu se uskutečnil v podobě románu *Mrtvá a živá*. Český překlad byl vydán již rok po vydání originálu a vyvolal nadšené reakce.

Ranou i pozdější recepci díla ovlivňoval politický vývoj v Československu a zejména přístup soudobé literární kritiky k populární literatuře. Hovoří pro to právě již nadšené přijetí v meziválečné době, dále pak odmítání románů literární kritikou a tiskem v době nástupu komunistického režimu a prudkým nárůstem vydaných románů v dobách tzv. normalizace, kdy režim podporoval populární kulturu jako celek. V sedmdesátých letech byly vydávány romány do češtiny nově přeložené, dále reedice starších překladů a též nové překlady v češtině již dříve vydaných románů. V průzkumech oblíbenosti autorů u československých čtenářů se Daphne du Maurier v průběhu let umístovala mezi nejoblíbenějšími autory.

Devadesátá léta byla pro českou recepci nejplodnějším obdobím. Nakladatelství využila nové možnosti trhu a romány, v dotyčné době již nesporně vyvolávající nostalgii, byly komerčně nesmírně úspěšné.

Slovenská recepce se uskutečnila v menším rozsahu než recepce česká. Je ovšem nutné zohlednit menší knižní trh a možnost četby v češtině. Pozoruhodné je, že slovenské překlady velice často vycházely právě v letech, kdy se nevydávaly ty české.

Úroveň překladů byla napříč jednotlivými dekádami hodnocena jako nadprůměrná. Při mapování československé recepce díla Daphne du Maurier taktéž nelze opomenout zásadní skutečnost, že romány a povídky jsou nesmírně zdařilé již samy o sobě. Autorka jako by dokázala využít ty nejvhodnější atributy žánrů populární literatury a zároveň nerezignovat na ideály literatury vyšší, ať už na psychologizaci postav, kompozici nebo propracovanou jazykovou stránku. Zároveň se dokázala pohybovat v mnoha různých žánrech, od milostného románu až po sci-fi či alternativní historii a prvky těchto žánrů taktéž nesmírně zdařile mísit, tudíž mají romány, a to i v současné době, potenciál získat si čtenáře nejrůznějších žánrových preferencí.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Maurier, Daphne du. *The Loving Spirit*. Londýn: Heinemann, 1931.

Maurier, Daphne du. *Duch lásky*. Přel. Alena Maxová. Praha: Baronet, 1992a.

Maurier, Daphne du. *Jamaica Inn*. Londýn: Victor Gollancz, 1936.

Maurier, Daphne du. *Dievča z Jamaica Innu*. Přel. Jozef Petro. Bratislava: Baronet, 1941a.

Maurier, Daphne du. *Hospoda Jamaica*. Přel. Tomáš Vaněk. Praha: Ferdinand Holas, 1947a.

Maurier, Daphne du. *Hospoda Jamajka*. Přel. Ladislav Bezpalec. Praha: Odeon, 1970a.

Maurier, Daphne du. *Hospoda Jamaica*. Přel. Ladislav Bezpalec. Litvínov: Dialog, 1992b.

Maurier, Daphne du. *Rebecca*. Londýn: Victor Gollancz, 1938.

Maurier, Daphne du. *Mrtvá a živá*. Přel. Jiří Pober. Praha: Evropský literární klub, 1939.

Maurier, Daphne du. *Mrtvá a živá*. Přel. Jiří Pober. Praha: Sfinx, Bohumil Janda, 1946a.

Maurier, Daphne du. *Rebeka*. Přel. Zuzana Kubišová. Košice: Svojet', 1946b.

Maurier, Daphne du. *Mrtvá a živá*. Přel. Jiří a Jaroslava Poberovi. Praha: Melantrich, 1970b.

Maurier, Daphne du. *Mrtvá a živá*. Přel. Jaroslava Poberová. Praha: Motto, 2019.

Maurier, Daphne du. *Frenchman's Creek*. Londýn: Victor Gollancz, 1941b.

Maurier, Daphne du. *Únik*. Přel. Zdeňka Hofmanová. Praha: Evropský literární klub, 1947b.

Maurier, Daphne du. *The King's General*. Londýn: Victor Gollancz, 1946c.

Maurier, Daphne du. *Králov generál*. Praha: Práce, 1977.

Maurier, Daphne du. *My Cousin Rachel*. Londýn: Victor Gollancz, 1951.

Maurier, Daphne du. *Má sestřenka Rachel*. Přel. Magda Hájková. Litvínov: Dialog, 1995a.

Maurier, Daphne du. *The Birds*. In *Apple Tree and Other Stories*. Londýn: Victor Gollancz, 1952.

Maurier, Daphne du. *Ptáci*. In *Tichá hrůza*. Přel. Tomáš Korbař. Praha: Mladá fronta, 1967.

Maurier, Daphne du. *Ptáci*. In *Tichá hrůza*. Přel. Tomáš Korbař. Praha: Mladá fronta, 1970c.

Maurier, Daphne du. *Ptáci a jiné povídky*. Přel. Zuzana Mayerová. Praha: Svoboda, 1991.

Maurier, Daphne du. *The Infernal World of Branwell Brontë*. Londýn: Victor Gollancz, 1960.

Maurier, Daphne du. *Přízračný svět Branwella Brontëa*. Přel. Eliška Hornátová, verše přeložil Radoslav Nenadál. Praha: Odeon, 1970d.

Maurier, Daphne du, Quiller-Couch, Arthur. *Castle Dor*. Londýn: J. M. Dent, 1961.

Maurier, Daphne du, Quiller-Couch, Arthur. *Zlatý hrad*. Přel. Emanuel a Tatiana Tilschovi. Praha: Československý spisovatel, 1973.

Maurier, Daphne du. *Not After Midnight, and Other Stories*. Londýn: Victor Gollancz, 1971.

Maurier, Daphne du. *Neohlížej se, miláčku*. Přel. Libuše a Luboš Trávníčkovi. Liberec: Dialog, 1996 (v tiráži nesprávně uvedeno 1995).

Maurier, Daphne du. *Rule Britannia*. Londýn: Victor Gollancz, 1972.

Maurier, Daphne du. *Vládni, Británie*. Přel. Magda Hájková. Liberec: Dialog, 1995b.

Literatura

Adamovič, Ivan. „Jemná hrůza“. *Ikarie*, 1992, roč. 3, č. 10, s. 59.

Bystrov, Michal. „Daphne du Maurier psala nejlépe v mužském rodu“. *Lidové noviny*, 2000, roč. 13, č. 179, s. 32.

Bystrov, Michal. „Jezírko Daphne du Maurier“. *Uni – kulturní magazín*, 2017 [online]. [cit. 2024-01-04]. Dostupné z: <<https://www.magazinuni.cz/literatura/eseje-literatura/jezirko-daphne-du-maurier/>>.

Čapek, Karel. *Marsyas čili Na okraji literatury*. Praha: Městská knihovna v Praze, 2018, s. 140.

„Čtenářské zájmy dělníků“. *Čtenář: měsíčník pro práci s knihou*, 1976, roč. 28, č. 7, s. 223.

„Daphne du Maurier (K čtyřicátým narozeninám)“. *Svobodný směr*, 1947, roč. 3, č. 125, s. 4.

Databáze překladů, 2023 [online]. Ústav translologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a Katedra anglistiky a amerikanistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. [cit. 2023-11-11]. Dostupné z: <https://www.databaze-prekladu.cz/prekladatel/_000002169>.

„Detektivka v DP“, *Panorama*, 1939, roč. 17, č. 10, s. 174.

Forster, Margaret. *Daphne du Maurier*. Londýn: Arrow Books, 2007, s. 120, s. 437.

Haller, Jiří. „Mrtvá a živá“. *Naše řeč*, 1941, roč. 25, č. 3, s. 92–94.

Havel, Luděk. *Hollywood a normalizace. Distribuce amerických filmů v Československu 1970–1989*. Magisterská diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Ústav filmu a audiovizuální kultury, 2008, s. 134.

Hecken, Thomas, Kleiner, Marcus S. *Handbuch Popkultur*. Stuttgart: J. B. Metzler, 2017, s. 178.

Hesová, Petra. „Pod vlivem úplňku“. In *Tělo, smysly, emoce v literatuře*. Ed. Jan Wiendl. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012, s. 69–79.

Hitchcock, Alfred. *Jamaica Inn* [film]. Velká Británie, 1939.

Hitchcock, Alfred. *Mrtvá a živá* [film]. USA, 1940.

Hitchcock, Alfred. *Ptáci* [film]. USA, 1963.

Holanová, Markéta. „Ukrutný konec čtenáře krváků: kampaň F. A. Urbánka proti kolportážním románům jako případ morální paniky“. In *V obecném zájmu: cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře*. Wögerbauer, Michael, Píša, Petr et al. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i., 2015, s. 603.

Horváth, Tomáš. *Tajomstvo a vražda: model a dejiny detektívneho žánru*. Bratislava: Veda, 2011, s. 23. s. 114.

Janáček, Pavel. „Beletrie v periodickém tisku: k specifické situaci zveřejnění“. In *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století*. Eds. Michal Jareš, Pavel Janáček a Petr Šámal. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2005, s. 15–24.

Janoušek, Pavel a kol. *Dějiny české literatury v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha: Academia / Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2022, s. 77, s. 544.

Jareš, Michal, Mandys, Pavel. *Dějiny české detektivky*. Praha: Paseka, 2019, s. 52, s. 55, s. 66, s. 68.

Jareš, Michal. „Dialog“. 2015. *Slovník české literatury po roce 1945*. [online]. [cit. 31. 3. 2024]. Dostupné z: <<https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1669&hl=dialog+>>.

Kotzurová, Tereza. *Rozdíly ve strategiích překladu umělecké a populární literatury*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Katedra anglistiky a amerikanistiky, 2020.

Kupcová, Helena. *Literární Evropou II: 20. století*. Praha: Literární akademie, 2010, s. 316.
Kusák, Alexej. *Kultura a politika v Československu 1945–1956*. Praha: Torst, 1998, s. 21.

Králíková, Andrea. *Marie Pujmanová: Pacientka doktora Hegla (1931)*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2019, s. 7.

Lehár, Jan, Stich, Alexandr, Janáčková, Jaroslava, Holý, Jiří. *Česká literatura od počátku k dnešku*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, s. 321.

Leng, Flavia. *Můj život s Daphne du Maurier: dceřiny vzpomínky*. Přel. Jiří Lexa. Praha: Motto, 2009, s. 115.

„Magda Žáryová“. *Slovenské literarne centrum*. [online]. 2003–2024. [cit. 02. 04. 2024]. Dostupné z: <<https://www.litcentrum.sk/autor/magda-zaryova>>.

Machek, Jakub. „Populární kultura a státní socialismus“. *Forum Historiae*, 2013, roč. 7, č. 1, s. 66.

Makariusová, Marie. „HALLER, Jiří“. 2018. *Biografický slovník českých zemí*. [online]. [cit. 11. 11. 2023]. Dostupné z: <http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/HALLER_Ji%C5%99%C3%AD_1.1.1896-25.1.1971>.

Malá, Zuzana, Sládek, Ondřej. „Vyšehrad“. 2011, 2015. *Slovník české literatury po roce 1945*. [online]. [cit. 31. 3. 2024]. Dostupné z: <[https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1810&hl=vy%C5%A1ehrad+](https://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1810&hl=vy%C5%A1ehrad+>)>.

„Maurier, du Daphne – Mrtvá a živá“. *Česká osvěta*, 1940, roč. 36, č. 6, str. 259.

Mocná, Dagmar. *Červená knihovna – studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka, 1996, s. 13, s. 14, s. 89, s. 101.

Nepraš, František. *Cornwall a Daphne du Maurier*. Praha: NLN, 2019, s. 62, s. 67, s. 64, s. 225.

Pepník, Jaroslav. *A Guide to British Studies*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 55.

Piorecká, Kateřina. „O Anně, rusé proletářce“. *Bohemica Olomucensia*, 2022, roč. 14, č. 1, s. 136.

Píšová, Ina. „Vypůjčená těla. Populární literatura jako inspirační zdroj socialistického realismu“. In *Tělo, smysly, emoce v literatuře*. Ed. Jan Wiendl. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012, s. 146–151.

Seznam děl Daphne du Maurier v českém jazyce v *Souborném katalogu ČR*, 2014 [online databáze]. Národní knihovna České republiky. [cit. 2024-01-08]. V softwaru ALEPH.

Dostupné z:

<https://aleph.nkp.cz/F/845KPSYNM4FA96CLAGGE5B6VVLHCLH7YIG9UXGC7GDU2Y5NS47-35463?func=short-sort&set_number=599331&sort_option=01---A03---A>.

Seznam děl Daphne du Maurier ve slovenském jazyce v Online katalogu Slovenskej národnej knižnice, 2014 [online databáze]. Slovenská národná knižnica. [cit. 2024-03-02].

V softwaru Virtua. Dostupné z:

<https://chamo.kis3g.sk/search/query?match_1=MUST&field_1=text&term_1=Daphne+du+Maurier&facet_author=Du+Maurier,+Daphne,+1907-1989&facet_format=book&filter_lang=slo&sort=dateOldest&pageNumber=1&theme=snk>.

Štříbrný, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury II*. Praha: Academia, 1987, s. 729.

Šámal, Petr. „Beletrie, ženský komunistický tisk a problémy kontinuity (Na příkladu Rozsévačky)“. In *Povídka, román a periodický tisk v 19. a 20. století*. Eds. Michal Jareš, Pavel Janáček a Petr Šámal. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, 2005, s. 145–169.

Šámal, Petr, Pavlíček, Tomáš, Barborík, Vladimír a Janáček, Pavel. *Literární kronika první republiky: události, díla, souvislosti*. Praha: Academia, 2018, s. 72, s. 114–116, s. 118, s. 188, s. 354, s. 385.

Šidák, Pavel. *Literární žánry*. Praha: Literární akademie, 2013, s. 16, s. 21, s. 51, s. 54, s. 153, s. 158, s. 163, s. 164.

Šust, Martin. „XB–1“. *XB–1. Měsíčník sci-fi, fantasy a hororu*. [online]. 2010. [cit. 12. 02. 2024]. Dostupné z: <<https://www.casopisxb1.cz/ocasopisu/>>.

Švéda, Josef. „Populární a braková literatura v kontextu ideologie a třídy. Několik komentovaných poznámek z četby“. *Slovo a mysl*, 2013, roč. 10, č. 20.

Teige, Karel. „Umění dnes a zítra“. *Devětsil. Revoluční sborník*, Praha: Večernice – V. Vortel, 1922, s. 187–202; přetištěno In *Avantgarda známá neznámá I*. Ed. Štěpán Vlašín. Praha: Svoboda, 1971, s. 365–381, cit. s. 372.

Tracyová, Jitka. „Manderley, ach, mé drahé Manderley...“. *iLiteratura.cz*. [online]. 2021. [cit. 10. 02. 2024]. Dostupné z: <<https://www.iliteratura.cz/clanek/44767-maurier-daphne-du-mrtva-a-ziva>>.

Vlašín, Štěpán. *Slovník literárních směrů a skupin*. Praha: Panorama, 1983, s. 19.

Vlašín, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 304.

Vůjtěchová, M. „Dobrodružný ženský román“. *Vlasta*, 1947, roč. 1, č. 1, s. 5.

Wisker, Gina. „Undermining the Everyday: Daphne Du Maurier’s Gothic Horror“. *Revue LISA / LISA e-journal*. [online]. 2021, roč. 19, č. 52.

Příloha – časové osy

Časová osa – *Hospoda Jamajka*

- 1936 vydání románu *Jamaica Inn* ve Velké Británii (v nakladatelství Victor Gollancz)
- 1939 premiéra filmu *Jamaica Inn* Alfreda Hitchcocka ve Velké Británii
- 1941 vydání prvního slovenského překladu Jozefa Petra pod názvem *Dievča z Jamaicca Innu*
- 1947 vydání prvního českého překladu Tomáše Vaňka pod názvem *Hospoda Jamaica*

Časová osa – *Mrtvá a živá*

- 1938 vydání románu *Rebecca* ve Velké Británii (v nakladatelství Victor Gollancz)
- 1939 vydání prvního českého překladu Jiřího Pobera – pod názvem *Mrtvá a živá*
- 1940 premiéra filmu *Rebecca* Alfreda Hitchcocka v USA
- 1946 vydání prvního slovenského překladu Zuzany Kubišové – pod názvem *Rebeka*

Časová osa – *Ptáci*

- 1952 vydání povídky *Ptáci* v souboru *Apple Tree and Other Stories* ve Velké Británii (v nakladatelství Victor Gollancz)
- 1963 premiéra filmu *Ptáci* v režii Alfreda Hitchcocka v USA
- 1967 vydání českého překladu povídky *Ptáci* Tomáše Korbaře v antologii *Tichá hrůza*
- 1970 druhé vydání antologie *Tichá hrůza*
- 1970 premiéra filmu *Ptáci* v režii Alfreda Hitchcocka v Československu

PRAKTICKÁ ČÁST

Podzemní okno

ČÁST I.

Podzim

Kapitola 1

„A těhotná nejste?“

Doktor s námahou otočil své mohutné tělo na otočné židličky, která pod horou masa slabě zaúpěla.

Eva zavrtěla hlavou.

„Podívejte se, nevidím důvod vás teď posílat na další vyšetření. Máte novou práci, jste ve stresu. To určitě může za tu nespavost. A teď, jak se mění počasí, se nám občas točí hlava všem. Pokud se to nebude zlepšovat, tak zase přijďte.“

„A ty prášky na spaní?“ zeptala se se skomírající nadějí v hlase.

„*Ona sama, chudák stará, neměla už spaní, ale vědouc, jak je sladké, přála je jiným,*“ zarecitoval doktor se zavřenýma očima. Eva nejdřív vůbec nechápala, co a proč jí to říká, a až po několika vteřinách pochopila, že se ji doktor pokouší dovzdělat. Zdravotní sestra na ni od svého stolu vrhla už třetí opovržlivý pohled od chvíle, kdy Eva vstoupila do ordinace. Zdravotnice se patrně nemohla dočkat, až se pacientka se svými malichernými potížemi konečně odporoučí a ona si konečně bude moct sníst kremroli, čekající prozatím pokojně v celofánu.

„Podívejte se, když si navyknete brát tyhle léky už teď, jako mladá, možná už se nikdy nenaučíte spát bez nich.“

Povytláhl obočí a vážně pokýval hlavou. Vypadal jak jeden z pejsků, které si lidé dávají za zadní sklo auta.

„Počkejte ještě pár měsíců. Ono se to všechno srovná, uvidíte. A když ne, tak holt zase přijďte a pošlu vás někam dál. Pokud to považujete opravdu za nutné, poradte se s psychologem.“

Dívala jsem se za ní, když si konečně posbírala všechny ty svetry a kabelky a odcházela z ordinace. „Zase jedna mladá koza, co si vymejší, protože nechce makat,“ vystihnul to doktor úplně přesně. S pacientama, jako je tahle, už máme svých zkušeností dost. O žádnou radu stejně nestojej. Ty její vymyšlené problémy rozhodně nestály za to, že mi mezitím úplně oschmula svačina.

Eva se ještě ráno toho dne těšila, že alespoň na pár hodin opustí Úpěnický klášter, kde poslední měsíc pracovala, a zase uvidí rodné město. Ze všeho nejvíc ale doufala, že jí praktický lékař pomůže s nespavostí, závratěmi a dalšími neduhy, které jí poslední týdny trápily noc co noc, ale přílišného zájmu se od něj nedočkala. Několik nekonečných týdnů se snažila s potížemi bojovat s pomocí bylinek, vitamínů a procházek, ale nepomáhalo jí ani jedno z toho. Připadalo jí, že od prvního průchodu branou kláštera zestárla o deset let. Na svých čtyřiaadvacet se necítila ani náhodou. Cestu dlouhou několik desítek kilometrů tak absolvovala zbytečně.

Návštěvou města byla znechucená, ale zpátky do Jarovic, obce, poblíž níž klášter stál, se jí taky nechtělo. Co kdyby se už nevrátila? Zkušební doba jí pořád běžela a těch pár věcí by jí třeba zaslali poštou. Pak si představila pana Révu, jak stojí uprostřed jejího pokoje, protože koho jiného by tam asi její věci poslali zabalit, jak bere její kartáč na vlasy, blok na kreslení a polštářek napěchovaný bylinkami postupně do rukou a hází je do černého pytle, v jakém v nemocnici pozůstalým schraňují věci po zemřelém. Tohle nedopustí.

Když procházela náměstím, vzpomněla si na Gellnerovu báseň *Pozdrav rodnému kraji*. Zašla do večerky a prodavači, jenž neustál v on-line hovoru s příbuznými ve Vietnamu, vtiskla padesátikorunu výměnou za dvě proteinové tyčinky. Pak už byl čas vydat se na autobusové nádraží. Spolu s ní nastoupilo asi deset lidí, tušila ale, že v Jarovicích bude zase vystupovat jediná. Za okny se míhaly větve s některými listy jemně nažloutlými. Počasí však bylo na podzimní poměry stále hodně teplé. Jako by se léto a podzim ještě neúnavně praly o nadvládu a léto zatím vedlo.

Autobus minul značku hlásající konec maloměsta.

*Můj rodný kraj! Chci v duši vtěsnat
požitek turisty a dost.
Vzpomínat hmusno. Dobře je snad,
že k srdci mému nepřirost.*

Kapitola 2

Autobus zastavoval asi patnáct minut pěšky od v roští téměř zcela skryté zadní branky, kterou do kláštera chodili zaměstnanci. K brance vedly dvě stejně dlouhé cesty. Ani jedna z nich nebyla snadná; první vedla do kopce, druhá přes hřbitov.

Jarovice nebyly jako obec ničím výjimečné, snad jen tím, že na návsi nebyl kostel; v sedmdesátých letech bylo rozhodnuto, že kostel v blízkém Úpěnickém klášteře musí místním stačit, a jarovický kostelík šel k zemi. Na jeho místě stál teď konzum, nicméně ještě před deseti lety byla budova kulturním domem, který se v devadesátých letech stal zcela nepotřebným. Pivo, rohlíky a pytle do košů prodávané v konzumu své využití stále ještě měly, ačkoliv po většinu dne padal na pokladnu prach. Škola v Jarovicích už dávno nebyla. Když už se někomu z místních, nebo spíše z přistěhovalců, narodilo dítě, což se stávalo nanejvýš jednou za pět let, vozili ho po čase rodiče do školy do některého z okolních měst. Budova jednotřídky za pár let tak zchátrala, že by bez potíží zapadla do areálu kláštera.

Přes hřbitov chodila Eva ráda. Ani na něm nebylo nic výjimečného, či dokonce zneklidňujícího. Možná ten klid a nezaměnitelnost oceňovala proto, že poslední měsíce jejího života byly oproti všem předchozím odlišné až moc. Místo posledního odpočinku jarovických bylo obeháno zeleno-žlutým drátěným plotem, branka se nikdy nezamykala, ani na noc. Nebyly tam žádné velké rodinné hrobky, které Eva znala z měst. Většina náhrobků byla velice prostá a nápisy stručné. Jméno, příjmení, rok narození, rok úmrtí, a dál už většinou nic. Přibližně dvacet písmen a číslic ukrývalo celý lidský život. Jen občas se někde objevilo vyryté „Vzpomínáme“ nebo „Kdo byl milován, není zapomenut.“

Jen jeden hrob Evu pokaždé zneklidnil. Všichni v něm pohřbení se narodili mezi lety 1940–1945, pokaždé s alespoň dvouletým odstupem. Usuzovala z toho, že šlo o sourozence. Podle náhrobku se jmenovali Gablerovi, patrně tedy Němci. Nikdo z nich se ale nedožil ani patnáctých narozenin. Co se jen mohlo v rodině stát? Epidemie vážné – nebo alespoň na tehdejší poměry vážné – nemoci? Ale nezemřely by pak všechny děti během jednoho roku?

V pravém horním rohu hřbitova stála márnice. Byla zamčená, rozhodně už po několika více či méně citlivých rekonstrukcích, dávno samozřejmě nesloužila svému účelu, spíše fungovala jako odkládací prostor pro nářadí. Oknem bylo vidět, že krumpáč, rýč a lopata se povalují na márách. Kolik nebožtíků na nich asi nalezlo dočasné spočinutí? Byly to možná vůbec první opravdové máry, které v životě viděla.

Ty mrtvý, lež a nevstávej, běželo jí hlavou pokaždé, když se úzkým okýnkem dívala do útroh márnice.

Vlastně už několikrát si v klášteře i v blízké vesnici povšimla věcí nejrůznějších druhů, z nichž měla dojem, že by mohly být historicky cenné a přinejmenším by se hezky vyjímaly v regionálním muzeu, které bohužel v okruhu šedesáti kilometrů neexistovalo. Každý, koho s tím oslovila, včetně jejího nadřízeného Hudce, jen pokrčil rameny. Ona sama neměla zas takové kunsthistorické vzdělání, aby jí stálo za to se za trakaře, džbány nebo obrazy nějak rvát.

Za hřbitovem jí čekalo pár metrů po polní cestě, která končila u impozantního vykotlaného dubu. Pak už začínala zeď obíhající kolem kláštera. Celý areál byl postavený v kopci, pod nímž tekla řeka. Příchozí vlastně dlouho netušil, že se nachází v klášteře. Za hlavní branou ovocný sad, potom neuspořádaná zeleň, kterou šlo s přimhouřeným okem nazvat parkem. Až po asi dvouminutové cestě příchozí spatřil budovy samotného kláštera. Ty už na rozdíl od celého areálu netvořily až tak ohromující celek, v porovnání s jinými českými kláštery byl ten Úpěnický maličký.

Při otevírání dveří do svého služebního bytu musela Eva překonat hromádku žlutočerveného listí, které tam vítr musel nafoukat snad až ze sadu.

Den se chýlil ke konci. Eva chvíli přemýšlela, co bude dělat, než půjde spát, nebo spíše než se bude dlouhé hodiny převalovat v posteli. Nikdy předtím nespavostí netrpěla. Nějak nedokázala věřit doktorovi, že za její mizerný spánek může jen stres z nového zaměstnání. Měla svoje vysvětlení. Pro ni to byl Úpěnický klášter a celá ta jeho tísnivá mizérie, co jí nedalo spát.

Zkoušela chvíli číst na lavičce na dvoře, ale nešlo jí to, řádky jí přeskakovaly před očima. Na večeri neměla ani pomyšlení.

Jako každý Evin večer nastalo nekonečné zírání do stropu. Už tu našedlou plochu tak nenáviděla, že uvažovala, že bude chodit spát s maskou na oči. Představa absolutní tmy ji možná děsila ještě více. Takhle k ní doléhalo alespoň světlo lampy. Jediná pouliční lampa v Úpěnickém klášteře stála přímo před dveřmi kostela. Vojáci ji postavili právě tam. Na rozdíl od kostela se jim na tom místě hodila.

Eva se podívala ven jediným oknem své ložnice, připadalo jí, jako by noční obloha měnila barvy. Nebe bylo nažloutlé, přísahala by, že když posledně vyhlédla ven, viděla jen nekonečnou tmavě modrou.

Sáhla po notebooku, položila ho před sebe na postel a otevřela. Zkusila vyhledat „koupím stilnox bez předpisu“.

Jako první jí vyjel odkaz na stránku, kterou znala jako portál pro prodej starých zahradních sekaček a kuchyňských linek. Lidé nabízeli léky na spaní i po několika baleních, někdy i za několik stovek korun. Nečekala, že by k nim mohla přijít tak snadno, a přepadly jí pochyby. Co když někomu pošle peníze a léky pak nikdy neuvidí? A potřebuje je skutečně tak bezvýchodně? Zavřela oči a zakázala si je otevřít, dokud neusne. Ale probdělé hodiny utíkaly jedna za druhou.

Na samém okraji Jarovic stál osamocený, starý dům. Světlemodrá fasáda byla sice oprýskaná, ale zase ne tolik, aby to kolemjdoucí zaznamenal na první pohled. Přespolní by nedokázal s jistotou říct, zda v domě někdo bydlí. Zkrátka nebyl dost udržovaný na to, aby tam někdo žil trvale, ale ani moc zanedbaný na to, aby ho už dávno ponechali svému osudu.

Za okny po celý rok stály umělé květiny. Výhledy do pokoje věčně zakrývaly záclony. V oknech vedoucích do ulice se nikdy nesvítilo, ani večer, dokonce ani za deště.

Dům ale opuštěný nebyl. Žili v něm Hana a Jan.

Hana položila na červeno-bílý kostkovaný ubrus talíř a zadívala se upřeně na Jana.

Oba věděli své.

Kapitola 3

„A jaké s tím tady máte plány?“ zeptala se po ránu Eva svého nadřízeného.

„Jak to myslíš?“

Hudec, majitel kláštera a Evin zaměstnavatel, jí už od prvního setkání tykal, ale jí to nikdy nenabídl, ani ji neopravil, když ona jemu vykala. Nepovažovala to za profesionální, ale nedokázala se ozvat.

„No, jestli tady chcete něco vybudovat. Třeba hotel.“

„Tohle je posvěcená půda,“ odsekl Hudec a začal s výčtem denních úkolů, které pro Evu měl. Vždycky jí je sepsal na list vytržený z poznámkového bloku, ale považoval za nutné pokyny jako: „projdi zelený šanon“ a „dojdi na poštu“ podrobně vysvětlit. Eva by byla raději, kdyby jí vysvětlil, jak se mu podařilo klášterní areál koupit; nepůsobil ani jako milionář, ani jako někdo, komu by banka bez obav půjčila desítky milionů. Napadlo ji, že má klášter možná v pronájmu. Proč by si ale pronajímal rozlehlý komplex, když s ním nemá žádné záměry, a hluboce věřící člověk taky není? Navíc skoro nikdy nezůstával v klášteře přes noc, ačkoliv tam bylo mnoho volných pokojů.

Občas Eva nadhodila, že by z Úpěnického kláštera mohl být oblíbený turistický cíl, ale na to Hudec obvykle odvětil, že „tady nejsme v Teplé ani na Sázavě“. Prohlídky se v klášteře umožňovaly a inzerovaly, ale většinou se nakonec nekonaly. Nikdo nepřišel.

Z Hudcovy kanceláře se vycházelo přímo na nádvoří či spíše na dvůr. Klášterem prošly dějiny tak silně, že ho připravily o historický ráz. Staleté zdi a stromy se dělily o životní prostor s čistě účelovými většími či menšími stavbami z rozličných materiálů, zanechaných na místě postavami poslední dějinné kapitoly – vojáky. Hudec ani Réva se s Evou obvykle nechtěli o dotyčných časech bavit, takže se podrobnosti o pobytu vojáků v klášteře dozvídala jen z novin nebo dokumentů, které občas někde našla se povalovat. Právě z nich usuzovala, že se jednalo o československou armádu, ne o sovětskou posádku. Ještě dříve se klášter musel vyrovnat s odchodem německých obyvatel Jarovic, z nichž v něm mnoho pracovalo. Věcí, které po nich zbyly, si v lepším případě nikdo nevšímal, v horším je vojáci rovnou zlikvidovali.

Eva se rozhlédla kolem sebe. Jak se tady vlastně ocitla a jak dlouho má zůstat? Ona a Hudec byli jediní vetřelci, kteří tu nežili od počátku věků. Zato uklízečka Milena a údržbář Réva působili oba dojemem, že byli stvořeni ve stejném okamžiku se sochami v kostele. Oba

byli neurčitého věku, mohlo jim být dle Evina odhadu něco mezi pětapadesáti a pětasedmdesáti. Manželé nebyli, i když se často stalo, že je za ně někdo z Jarovic po dlouhá desetiletí pokládal a pak byl v šoku, když zjistil, že tomu tak není. Bydleli a pracovali v objektu už v době, kdy tam sídlila armáda. Eva si na oba musela dlouho zvykat. Milena jí lezla na nervy, s Révou se smířovala snáz – rozčilovala ji jen jeho poměrně dost nevybíravá mluva.

Evu několikrát napadlo, že jsou všichni dohromady tak bizarní partička, že by mohli vystupovat v humoristickém románu. Nedokázala ale říct, kde by se v klášteře vzalo „něco pro zasmání“. Milena na Evu sama od sebe nepromluvila ani slovo, zato pan Réva trval na tom, aby mu říkala Mirku, nebo alespoň Miroslave.

V bráně kláštera se minula s brýlatým mužem středního věku, kterého nikdy předtím neviděla. Měla dojem, že ji ani nezaznamenal.

Eviným úkolem byla pro ten den pochůzka na obecní úřad. Starostka Jarovic se doslechla, že Úpěnický klášter konečně někdo koupil, a od té doby spatřovala v klášteře potenciální zdroj příjmů i pro vesnici. Eva pro ni měla připravené podklady spočívající zejména v převyprávění tisíce Hudcových důvodů, proč něco nejde. Sama si pak dovolila navrhnout, že by se pro začátek mohl o Vánocích, které měly za několik měsíců přijít, uskutečnit v klášterním kostele koncert. Nemohla se zbavit dojmů, že ji starostka navzdory svému zájmu o klášter vůbec neposlouchá. Vůdkyně jarovických jen otáčela v rukou ořezávátko a pak Evu s chladným úsměvem doprovodila ke dveřím kanceláře.

Eva se nechtěla vrátit do kláštera úplně s prázdnou, tak se rozhodla zajít do konzumu koupit Savo, o kterém Milena už několik týdnů prohlašovala, že ho zoufale potřebuje. Eva i pan Réva se jí ptali, proč ho nekoupí a nedonese Hudcovi účet, ale Milena na obvyklé rady obvykle odsekávala pár slov ve smyslu, že „to musí majitel.“ Eva si chtěla vzít i něco k večeři, ale nakonec jen několik minut bezmocně přehlížela očima řady pomazánek, unaveného ovoce a baleného pečiva. Neměla chuť vůbec na nic.

Když vycházela z prodejny, zahlédla v dálce věž klášterního kostela. Na několik vteřin se jí zatočila hlava. Vzpomněla si na doktora, jak ji ubezpečuje, že tohle prožívá čas od času každý.

Další nápad, jak se zabavit, už Evě na mysl nepřišel. Zoufale chtěla, aby ten den už proboha skončil, zároveň se děsila, že bude zase večer. Nezbyvalo jí, než odpoledne strávit s Révou

na dvoře a držet mu žebřík při natírání okapů. Starý muž nadával, když se mu práce nedařila, a když se mu konečně dařit začala, vzal si zas na paškál počasí.

Zpovzdálí je oba pozoroval Ajax. Starý zlatý retrievr, s nímž se Eva pořád ještě nedokázala sblížit. Ještě nikdy ji žádný pes nepokousal, tak k němu při jejich prvním setkání i přes Milenino varování zcela beze strachu natáhla ruku. Pes se po ní sice ohnal, ale nekousl. Možná už mu na to nezbývalo dost sil. Kdykoliv pak Eva prošla okolo něj, slabě vrčel. To odpoledne její přítomnost poprvé toleroval, tiše spal pod větvemi tisu.

Pobyt v Úpěnickém klášteře někdy Evě připomínal dávné prázdniny na vesnici u babičky; hodiny ubíhající jednu po druhé dle všudypřítomného řádu venkovského života, který se nikdy neměnil. Každé prázdniny mívala pocit, že dny utíkají stokrát rychleji než jindy, mizí v propadlišti času a nikdo už jí je nevrátí.

I v klášteře si mohla konečně odškrtnout další den a před setměním se trochu projít. Večerní procházky začala Eva praktikovat na radu pana Révy, který vždy věděl, co „je po mladou holku dobrý“. Zatímco uklízečka Milena neskrývala svou nechuť nad tím, že Eva do kláštera vůbec přišla, Réva se tomu upřímně divil. Rozuměl tomu, že Eva potřebuje práci, ale co pochopit nedokázal, bylo, proč se rozhodla jeho slovy „zahrabat“ v tísnivém bytečku uprostřed klášterních zdí.

Každý večer chodila víceméně stejnou trasou. Hlavní branou kláštera směrem na náves, pak chvíli podél řeky a kolem opuštěné školy a starého dubu se pak boční brankou vrátila zpátky do kláštera. Toho večera byla snad poprvé opravdu zima, svetr jí přestával dostatečně hřát.

Už mířila k brance, když zaslechla několik mužských hlasů. Pak zahlédla i hlouček jejich původců. Byl to neuvěřitelně bizarní pohled. Skupina dospělých lidí stála okolo vykotlaného dubu. Jejich oblečení zdálky házelo stín podobný mnišské kutně. Několik z nich se potácelo, vzduch kolem nich byl cítit alkoholem a medem. Nejvyšší z mužů svíral cosi pevně v rukou a za halasu ostatních to vložil do vykotlaného stromu. Evu napadlo, že třeba konečně jednou tvrdě usnula a má noční můru. Nechápala, na co se to vlastně dívá, ale pak v ní nad podivem převážil strach.

„Neschovávejte se, pojdte k nám,“ zaduněl hrubý hlas. Takže ji zahlédli nebo zaslechli. Zrychlila krok. Blesklo jí hlavou, že když rychle proběhne brankou, oni neznámí se za ní snad nevydají. Nebo ano? Každopádně měla pocit, že branka vrzla tak hlasitě, jako nikdy

předtím. Pak se ozval společný smích několika mužů a následné dupání. Někdo k ní běžel. Už byl blízko.

„Obětujeme jí taky,“ zavolal někdo a muži se opět rozesmáli. Než se však k Evě stačil kdokoliv přiblížit, kdosi začal skupinku mužů hlasitě kárat.

„Co se tady děje?“

Tenhle hlas byl mezi ostatními nový. Také patřil muži, ale na rozdíl od ostatních nepůsobil ani trochu opile.

„Doufám, že těmi svými rituály nikoho neobtěžujete,“ uhodil neznámý na muže v kápích.

Eva pohlédla nově přichozímu do tváře. Rozpoznala v něm muže, s nímž se toho rána mýjela v bráně, když odcházela od Hudce.

„Jdete do kláštera?“ zeptal se jí, jako by tam skupinka opilců ani nebyla. Eva přikývla.

„Radši vás doprovodím. Přes sad je to ještě kus.“

To vím i bez vás, pomyslela si Eva. Nic ale nenamítla, přestože by se ze všeho nejraději vrátila domů o samotě. Takhle ji čekaly ještě desítky metrů po boku divného, neznámého muže, přestože to bylo asi pořád lepší než riskovat jakoukoliv další konfrontaci s tím medovinovým hloučkem.

„Už mě tady taky pěkně štvou,“ prohlásil po pár metrech Evin doprovod.

„A co jsou zač?“

„Novopohani, prosím vás. To je v posledních letech hrozný trend. Lidé se hlásí ke starým, dávno mrtvým vírám. Konkrétně k pohanství. Někdo si hraje na Kelty. Tihle jsou zase fascinováni starými Slovy. Skupinka chlapů z Jarovic a jejich několika přespolních kamarádů. Je to pár let, co s tím začali. Předtím několik z nich dokonce chodilo ke mně do kostela.“

„Vy jste farář?“

„Nevypadám na to?“

Eva byla v kostele asi dvakrát za celý život; nikdy ji nenapadlo, že kněz by mohl chodit i v civilním oblečení.

„Ráno jste byl v kanceláři u pana Hudce.“

„Domlouvali jsme se, že by se možná výhledově mohly v klášterním kostele sloužit mše. Nikdy nebyl odsvěcený. Vy pracujete v klášteře? Co přesně tam děláte, jestli se můžu zeptat?“

Skoro nic, pomyslela si Eva, ale vzápětí odpověděla: „Pomocnou administrativní sílu, jezdím se na úřady ptát na dotace, píšu lidem kvůli výstavám a koncertům a tak podobně.“

„Překvapuje mě, že tam i bydlíte.“

„Mám tam něco jako služební byt. Spíš pokoj s koupelnou a vaříčem.“

„Napravo od brány, jak byly kdysi chlévy?“

„Napravo to je, jestli tam byly chlévy, to nevím.“

„Tam bydlel opat. Opat Kos. Přečtěte si o něm něco.“

Farář si přitáhl svetr k bradě. Eva si uvědomila, že je vlastně první skutečně chladný večer. Konečně byli u kláštera. Toužila jen po tom, aby už ji všichni nechali pro dnešek na pokoji, ať už to měli být novopohani, Hudec, farář nebo Réva.

Jakmile dorazila k sobě do bytu, svalila se na postel. V pokoji bylo teplo; když se jí opřelo do prochladlých nohou, jako by se jí do lýtek zabodlo tisíc malých jehliček. Ještě nikdy v životě neusnula oblečená v tom, co nosila přes den.

Dalšího rána ji nezarazilo, že usnula nepřevlečná. Zarazilo ji, že vůbec usnula.

Uvařila si kávu v moka konvičce a zkusila si jméno opata Kose vyhledat na internetu. Relevantních odkazů se jí moc nezobrazilo. Stránku na wikipedii Kos neměl, zmíněn byl pouze na serveru věnovaném regionální historii. Šlo o představeného Úpěnického kláštera, kterého za války kdosi udal Gestapu. Ke konci války pak opat zemřel v Bergen-Belsenu.

Hana a Jan se vlastně ani nerozmýšleli. Měli jasný úděl, který se nikdy neměl změnit. Nic jiného neznali. Učinili tak pokaždé, učiní tak i teď. Mysleli na Evu? Těžko říct.

Kapitola 4

První říjnový den Evu překvapil zvonek, jenž sloužil zájemcům o prohlídku. Před branou stál manželský pár. Žena byla na první pohled o něco mladší než muž. Oba byli oblečeni ve výletním. Zatímco žena měla přerostlé a zcela neupravené vlasy, muž měl hlavu holou jako koleno. Pro Evu to byla teprve třetí prohlídka od chvíle, kdy do Úpěnického kláštera nastoupila. Provedla oba návštěvníky kostelem, knihovnou, hospodářskými budovami i sadem a pověděla jim stručnou historii místa. Od prvního osídlení v keltských dobách, o kterém se mnoho zpráv nedochovalo, o středověké osadě a nakonec o mnišském řádu, pro něž se klášter stal útočištěm na dlouhá staletí.

Prohlídku zakončila smutnými poznámkami o dvacátém století. Válka, o několik let později odchod posledních mnichů – to všechno pozvolna přispívalo k tomu, že Úpěnický klášter ztrácel své bohatství, svou krásu a svůj význam. Jen kostel se hrdě tyčil uprostřed kláštera, jako by se ho žádná z žalostných událostí ani v nejmenším nedotkla. Jako maják, symbol beznaděje.

Když Eva zmínila, že vesnice poblíž kláštera byla po válce přejmenována z Frühlingssteinu na Jarovice a naprostá většina obyvatel byla odsunuta, zmínil se muž, že mu to nepřipadá jako něco výjimečného. Eva přikývla. Osud Úpěnického kláštera výjimečný nebyl; to ale nijak nezesnadňovalo úděl těch, kteří tam museli žít.

„Významnou osobností Úpěnického kláštera je opat Kos, který žil v malém bytě v budově, kterou můžete vidět tamhle,“ ukázala Eva na svůj příbytek.

„Čímpak je tak významný?“ zeptala se návštěvnice. Zdálo se to Evě, nebo zaslechla v jejím hlase náznak posměšku?

„Před válkou se stal tady v Úpěnickém klášteře opatem. Za heydrichiády byl po udání někoho z místních odvezen do Terezína a následně do Bergen-Belsenu, kde pravděpodobně zemřel.“

„Takových řeholníků muselo být hodně,“ podotkl návštěvník, na kterého Kosův příběh přílišný dojem neudělal. Jeho manželka se sice na Kose zeptala jako první, ale Evinu odpověď už vůbec neposlouchala. Eva se zamyslela nad tím, jaké hodnocení by asi Úpěnickému klášteru udělili na turistických serverech: „Divné místo, údajně klášter, ale moc to tak nevypadá. Hezký kostel, ale jinak bývalé chlěvy a občas někde poházené kusy železa z armádních vozů. Průvodkyně nic moc nevěděla a měla kruhy pod očima.“

Toho dne už měla Eva od Hudce za úkol jen přetřídít několik starých zásuvek, zda se „tam něco důležitýho neobjeví“.

Neobjevilo. Strávila skoro hodinu probíráním dávných účtů, vybledlých pohlednic a plakátů. V Hudcově kanceláři byl neuvěřitelně těžký vzduch, cítila, že potřebuje ven. Na dvoře naštěstí nebyl Réva, tak se tam mohla bez obav vydat, aniž by ji čekal čerstvý příděl rad do života. Na svém obvyklém místě pod tiselem ležel Ajax. Možná přišel čas na jejich další sblížení. Nastal jediný unavený štek, vrčení slaboučké, skoro žádné. Pokusila natáhnout ruku k prošedivělému čumáku, ale neúspěšně, tlama vystartovala s nečekanou rychlostí. Bylo jí to líto, ale měla na sebe i vztek. Není přece dítě, ví, jak se chovat ke zvířatům. V očích ucítila slzy. Copak ji tady nechce ani ten pes?

Do klášterní knihovny během svých prvních měsíců v Úpěnickém klášteře Eva moc často nechodila, i když ji fascinovala. Na nejvyšších patrech mohutných polic byly seřazeny nejstarší knihy. Asi by se do nich mohla bez potíží podívat, ale nikdy se neodvážila. Naopak na středních a dolních policích, kam se dalo hladce dosáhnout bez stoličky, bylo i několik knih z osmdesátých let, dokonce i nejrůznější slovníky a tenké sešitky detektivek a červené knihovny. Eva si nedokázala moc představit, jak se do klášterní knihovny dostaly. Že by to byla Milenina zásluha?

Hudec občas mluvil o tom, že by si najal historika nebo knihovníka, aby se pokusil alespoň část svazků uspořádat. Jednou se ho zeptala, proč se nejcennější spisy z Úpěnického kláštera neodvezly do nějakého muzea, archivu nebo významnějšího kláštera, ale Hudec jen pokrčil rameny: „Vocad' nikdo nic nechce.“

Na to Eva nedokázala nic namítnout. Taky jí to tak připadalo.

Začátkem října se všechno ještě zhoršilo. Nespavost začala přicházet ruku v ruce s úzkostmi a obavami. Od pěti let se nebála tmy, ale po dvou zcela probdělých nocích za sebou si dokonce přes internet objednala noční světlo. Nikdy by si nepomyslela, že má takovou představivost. Jako by se všechny strašidelné historiky, legendy a příběhy, které kdy slyšela, slily do jednoho nepopsatelného a nekonečného děsu, který jí po každém ulehnutí vyvstal na mysl.

Když ji v dřívějších dobách nechával její tehdejší přítel přes noc samotnou v jejich bytě, bála se, že se by se k nim mohl někdo vloupat, ale taková možnost ji v klášteře neděsila. Případný vetřelec by musel překonat tlustý řetěz na bráně – v jeho počtivém večerním

zamykání se Révovi dalo věřit. Mohl by sice přijít i boční skrytou brankou, když už by se o ní doslechl, ale na dvoře spal Ajax, který by jistě dal všem o nevíтанé návštěvě vědět zuřivým štěkáním. Eva navíc bydlela ve stejné budově, kde měl Hudec kancelář, takže měla možnost zapínat poplašný systém, ačkoliv na tom její šéf netrval.

Evin pokoj byl sice rozlohou menší a nedoléhal do něj žádný hluk zvenku, ale do útulnosti měl přesto daleko. Skříň, menší stůl, postel a na protější stěně starý a vybledlý obraz madony s Ježíškem. Vybavení pokoje bylo tak neutrální, že by případný návštěvník mohl jen těžko odhadnout, jak stará osoba tam žije a jakému povolání a zájmům se věnuje. Eva si pokoj schválně příliš nezařizovala. Ve skrytu duše doufala, že Úpěnický klášter pro ni bude jen přestupní stanicí, kde stráví pár měsíců, než začne zase doopravdy žít po tom, co se stalo v nemocnici.

Hana a Jan to viděli jinak.

ČÁST II.

Jaro

Kapitola 1

Od chvíle, kdy přišla do Úpěnického kláštera, byla Eva v kontaktu jen s několika málo přáteli a ve velmi občasném styku s rodiči. Když jí jednoho večera na začátku března zavolala bývalá kolegyně, překvapilo ji to. Nepotěšilo, jen překvapilo.

„A čeho se tam vlastně bojíš?“

Eva nedokázala odpovědět. Všeho a ničeho, napadlo ji.

„Nechceš se konečně vrátit?“

Eva tuhle otázku čekala od počátku hovoru.

„Ty víš, že to nejde.“

„A jít někam úplně jinam? Co třeba Praha?“

„Co v Praze?“

„Mohla bys tam zase dělat sestru. Ve velký nemocnici, třeba v Motole.“

„Na zdravotku jsem šla kvůli Tomášovi a na vysokou pak taky. Nikdy jsem to vlastně dělat nechtěla. Hele, já jsem tady docela spokojená.“

„Půl hodiny mluvíš o tom, jak seš tam posraná strachy a jak jsou tam samý divný úchylové, a teď mi řekneš, že seš tam docela spokojená. Tomu fakt nerozumím.“

Já taky ne, pomyslela si Eva.

„A co tam vlastně kromě práce děláš? Jsou tam vůbec nějaký mladý lidi?“

Mladý lidi. Připomnělo jí to opět prázdniny u babičky. Kdykoliv tam odjížděla, matka jí namlouvala, že tam bude šťastná, protože tam budou „děcka jejího věku“. Celý život strávila s dětmi svého věku a následně s „mladýma lidma“. Moc štěstí jí to tedy nepřineslo.

Když konečně domluvily, cítila se Eva tak unavená, že se jí chtělo spát. V posteli si chvíli četla, než se rozhodla zhasnout a pokusit se usnout. Byla hluboká noc, přesto jí pokoj připadal nebyvale světlý. Venku skučel vítr; větev nejbližší stojícího stromu jí občas narazila do okna. Eva jako obvykle opět nemohla spát. Zírala střídavě před sebe a na strop.

Obraz na protější stěně se pohnul. Eva vyskočila z postele a odběhla do rohu pokoje, aby byla od obrazu co nejdál. Muselo se jí to jen zdát. Třeba už byla v polospánku a tohle byl jen začátek noční můry, nic víc. Dech se jí pomalu vracel do normálu.

Byla venku na dvoře. Neměla ani zdání, jak se tam ocitla. Na zataženém nebi nebylo vidět ani jedinou hvězdu.

Dala se do ní zima a vrátila se dovnitř. Hned za dveřmi jí ale došlo, že nezvolila ty správné. Chodba, do které vstoupila, ale vypadala úplně stejně jako ta před jejím pokojem. Zarazilo ji, že v téhle budově už tolik měsíců žije, ale její druhou část si nikdy neprošla. Možná k tomu zrovna měla ideální příležitost, ve dne by se ještě Réva nebo Hudec mohli zajímat, co tam dělá. Otevřela první dveře napravo. Světlo lampy před kostelem místnost trochu osvětlovalo. Místnost, kam vešla, vzbudila v Evě lítost. Asi to bývala pracovna vojenského velitele. Hnědý, strohý psací stůl, obrovská lampa nad ním a na zdi vybledlá mapa Československa, která časem chytila onen namodralý odstín zašlých tiskovin. Jak dlouho tu asi nikdo nebyl?

Usoudila, že se jí zkrátka nepodaří jakkoliv se povzbudit na mysli, a když se jí na druhý pokus podařilo vrátit do pokoje, otočila se ke zdi a rozhodla se, že zkrátka neotevře oči, dokud neusne. Pak ale zaslechla podezřelý šramot.

Dveře se začaly s vrznutím pomalu otevírat. Evino srdce bilo tak silně, až to bolelo. Skoro se bála, že to ten někdo, kdo otevírá dveře, uslyší. Nebo to něco. Ve tmě se mihlo cosi bílého. Pak Evě z bijícího srdce spadl kámen. Do pokoje přišel totiž Ajax. To ji sice vykolejilo, ale nevyděsilo. Ten pes ji poprvé vyhledal. Nenatáhla k němu ruku, toho se pořád bála. Retívr došel až k její posteli a pak si pomalu lehl. V jeho přítomnosti bylo něco uklidňujícího. Asi na dvě hodiny pak oba usnuli.

Skoro k ránu probudilo Evu vrčení. Ajax upřeně hleděl do rohu pokoje a hlasitě se rozštěkal. Eva tam nic podezřelého neviděla. Neměla z toho vůbec dobrý pocit. Co když Ajax viděl něco, co ona sama vidět nemohla?

Usnout už se jí nepodařilo. Za oknem se objevily první střípky denního světla. Dlouho nedokázala vstát z postele.

Ještě dopoledne jí nebylo dobře. Jako by měla teplotu. Položila si dlaň na čelo, ale horké nebylo, jen orosené. Špatně se jí dýchalo. Oblékla se, vyčistila si zuby a vyšla na dvůr. Schůzku s Hudcem měla mít až o hodinu později. Do té doby zvládla prakticky jen sedět na dvoře a pozorovat Milenu, jak zametá dvůr.

Místo schůzky jí Hudec zavolał s informací, že v jarovické hospodě se večer koná přednáška o místní historii, že tam má jít a dělal si poznámky o všem, co souvisí s Úpěnickým klášterem. Eva se ho chtěla zeptat, čím se má zabývat do té doby, ale pak si to vzhledem ke své kondici rozmyslela.

Jarovická hospoda stála vedle obecního úřadu a sloužila zároveň jako knihovna a sál, kde zasedalo zastupitelstvo. Eva tam ještě nikdy nebyla. Po vchodu do budovy prošla dřevem obloženou chodbou, kde to páchlo, jako by tam někdo rozlil nálev z utopenců. Pak už vešla do sálu. Bylo tam překvapivě mnoho lidí. Nečekala by, že budou jarovičtí tak fascinováni vlastní historií. Veřejných akcí – a tím spíš přednášek – se však konalo v Jarovicích tak málo, že si je místní odmítali nechat ujít. Poslední volné místo bylo vedle pětatřicátníka s ohonem černých vlasů. Zeptala se, zda si vedle něj může sednout, a on přikývl. Pak se na ni upřeně zadíval, jako by v ní někoho poznal.

„Vy si mě asi nepamátujete. Tehdy v noci jsme se k vám nechovali úplně hezky, omlouvám se. Měli jsme už dost upito, jako pokaždý. Umíme pak bejt hovada, necháváme se při obětech trochu unést.“

Takže to byl jeden z těch novopohanů.

„No, nejpříjemnější to nebylo. Naštěstí přišel farář.“

Muž kývl směrem ke dveřím sálu. Farář seděl hned u nich, musel přijít až po Evě.

„Je to divnej patron. Moje babi tady chodí do kostela celej život. Hlavně v poslední době je prej nějakej mimo. Jo a mimochodem – já jsem Aleš. Aleš Horák.“

Eva se také představila.

„A to vaše náboženství?“

„My jsem Slovani. Naše víra je hodně individuální, ale jednou za čas se scházíme a konáme oběti.“

„Oběti?“

„Nelekejte se. Třeba vložíme do stromu koláč. Jako dar bohům.“

„A pijete medovinu? Minule z vás byla dost cítit.“

Aleš se pousmál.

„Jenom někdo.“

„A kolik vás vlastně je?“

„Většinou se nás sejde tak deset. Před pár lety s tím kluci začali ve třech. Hlavně prosím vás neříkejte, že jsme sekta.“

„A koho uctíváte?“

„Bohy, samozřejmě.“

Podíval se na Evu, jako by spadla z měsíce.

„A taky přírodu.“

Od vchodu do sálu se ozval pro Evu neznámý hlas.

„Je mi líto, panstvo, přednáška se ruší. Našemu hostovi se rozbilo někde po cestě auto.“

Posel špatných zpráv, muž s bílým plnovousem a černou zástěrou, se vzápětí snažil uklidnit nesouhlasně hučící dav.

„Můžeme se přesunout vedle do výčepu. Budeme mít dnes otevřeno do jedenácti.“

„Můžu vás pozvat na pivo?“

Eva Alešovu nabídku málem přeslechla.

„Nezlobte se, ale já tady byla spíš pracovně. Vráťím se domů.“

„Jak myslíte.“

Eva o jeho pozornost příliš nestála. Byla naopak velmi ráda, že on i jeho kumpáni snad zůstali v hospodě. Že ji cestou do kláštera nečeká další medovinou oplývající zážitek.

„Co se stalo?“ zeptala se dalšího rána Eva Révy, jemuž svítily oči radostí člověka, v jehož životě se po letech konečně něco událo.

„Do hospody přijeli včera policajti,“ prohlásil, jako by to bylo to nejveselejší, co se v Jarovicích kdy událo, „farář se málem porval s několika kreténama, který si tady hrajou na nějaký Kelty nebo co,“ – teď už Réva skoro křičel – „měl na ně nějaký řeči a oni ho obestoupili, jako do hloučku. Do jednoho z nich, Horáka, normálně tak strčil, že upad na držku, ale za chvíli se zvedl. Do toho se ozval můj bratranec, ať si dají pokoj a drží hubu, pak na něj oni začali rvát, ať on drží hubu, a protože tam Urban, to je hospodskej, toho nemůžeš znát, ten by si to asi srovnal, ale von tam prostě zrovna nebyl, tak servírka dostala strach a zavolala je. Vyřešilo se to domluvou. Horáka nakonec odvezli do nemocnice.“

„Takže klasická hospodská rvačka.“

Révovi poklesly koutky. Evino zhodnocení ho evidentně zklamalo. Ve skutečnosti ji ovšem vyvedlo z míry, že muž, se kterým toho večera mluvila, skončil v nemocnici.

Na dvůr přišla Milena, v rukou krabici od banánů plnou knih. Pod její tíhou se celá hrbila.

„Kam nesete ty knihy?“

„To není tvoje věc.“

Uklízečka došla až k popelnicím a knihy do jedné vysypala. Pak si otřela ruce do zástěry. Eva si pomyslela, že Hudec jí přece nemohl nařídit, aby vyhodila tolik knih, ačkoliv starých

a možná bezcenných. Pak si smutně připustila, že to tak vlastně být mohlo. Hudec měl sice Úpěnický klášter upřímně rád a oceňoval jeho hodnotu, ale žádný velký intelektuál to nebyl. Sotva Milena trochu popošla, Eva štitivě nadzvedla plechové víko popelnice a začala vyhozené knihy přehrabovat. Jakýsi vojenský manuál a Sborník hlavních dokumentů 17. sjezdu KSČ v popelnici zanechala. Další z knih ovšem už vytáhla, skoro se zapomněla štítit popelnice. Bieblova sbírka *S lodí, jež dováží čaj a kávu*. Nalistovala ke konci sbírky stránku s potřebnými údaji. Její domněnka byla správná. Rok 1928. Vůně staré knihy Evě připomněla, že do knihovny skoro přestala chodit.

„Víte, jakou to má cenu? To by se přece dalo odnést do nějakého antikvariátu a draze prodat,“ zavolala za Milenou.

„To musí majitel.“

To musí majitel. Milenina mantra. Eva se zadívala za odcházející starou ženou. Uklízeče zbývalo na hlavně už jen posledních pár pramenů bílých vlasů. Temeno měla téměř holé, ale pramínky nad čelem si přesto spínala sponkou.

Od chvíle, kdy sem přišla, jsem doufala, že to pochopí. Že si uvědomí, že tady pro ni není bezpečno. Copak jsem jí to ale mohla říct? Starou bábu by stejně neposlouchala. Dělal jsem všechno pro to, aby se o ní Hana nedozvěděla. Ale nepodařilo se mi to.

Mizerný den skončil pro Evu mizerným spánkem a možná nejznepokojivějším snem, jaký kdy měla. Stála pod klášterem u řeky, nad níž se tyčila majestátní skála. Viděla, že ze skály něco letí dolů, ale nedokázala říct, co to bylo. Nahoře na skále se někdo nakláněl, jako by si chtěl ověřit, že si to, co hodil, skutečně vzala voda. Eva nedokázala rozpoznat, kdo to byl. Když chtěla za tím neznámým běžet, probudila se. Dlouho nemohla ve tmě rozeznat obrysy nábytku v pokoji. Ty, které rozpoznala, ji děsily. Jako by se ve tmě v jejím pokoji pokaždé všechno změnilo. K horšímu.

Nad ránem přišel další sen.

Réva seděl uprostřed knihovny na jedné z ošuntělých starých židlí a s neochvějnou dikcí přednášel Biebla.

Pojedem spolu já a ty, vezmeš s sebou jen kufřík a svoje rty

Na lavicích podél bočních polic seděly Milena a Evina matka a křičely na Evu, ať vypadne.

Pojedem okolo pyramid loď počká až přejde Mojžíš a jeho lid

Ze zažloutlých stránek knihy začal najednou stoupat dým. Eva chtěla křičet a upozornit na to, ale nedokázala vydat ani hlásku. Z knihy se kouřilo, stránky černaly a jedna za druhou mizely a dým štípal všechny okolo do očí, ale plameny pořád nikde.

Hana vzala do ruky starou fotografii. Černá a bílá barva se mísily se žlutou a společně stále více pohlcovaly dávno zachycené obličej. Pro tenhle snímek kdysi dávno pózovali i Hana a Jan. Společně s osmi dalšími lidmi. Jen Hana a Jan stále žili a dál žít měli.

Kapitola 2

Jako by se každý Evin krok, nádech i výdech rozléhal po okolí. Zima se jí zatínala do paží. Řeka v dáli hučela.

„Hej.“

Zaslechla to slovo docela jasně. Otočila se. Nikdo za ní nebyl. Alespoň na první pohled ne. Pak ho zahlédla.

Psa. S jedním okem. Naprázdno otevíral tlamu. Delší srst měl zanedbanou a špinavou. Na krku měl odrbaný obojek, z čehož Eva usoudila, že není toulavý. Ať už toulavý byl nebo ne, rozhodně na ni ale nemohl před několika okamžiky volat. Pomyslela si, že už z té izolace tady na konci světa začíná skutečně trpět bludy, jak jí občas po telefonu tvrdili lidé z jejího dřívějšího života.

Pes na ni nevrčel a nebyl tak velký, aby se ho bála, ale přesto se snažila projít co nejdále od něj. Bylo jí ho líto. Středně velká pouliční směska, než takhle sešel, musel být určitě roztomilý. Patrně měl domov, ale asi ne šťastný domov, když se majitel ani nepokoušel zachránit jeho oko.

Jak Eva odstupovala od psa zády k němu, o něco zakopla. Podle tupé bolesti v noze to musel být kámen, zcela ukrytý v trávě. Rozhodla se přesvědčit. Rozhrnula vlhou trávu. Nebyl to jen kámen, byl to pomníček.

Jednoduchým písmem na něm stálo pouze jméno *Annemarie Gabler*, křížek a k tomu rok 1946. Jméno *Gabler* Eva už někdy viděla nebo slyšela. Nedokázala si vybavit kdy, ale věděla, že to bylo v Jarovicích.

Cestou zpět do kláštera zahlédla jen postarší ženu, která postávala u plotu oprýskaného domu na samém okraji Jarovic. Podivnou postavu, která upřeně zírala před sebe.

Když se konečně vrátila domů, ulevilo se jí. Zkřehlé konečky prstů si zahřála pod proudem horké vody v umyvadle. Podívala se do zrcadla. Nikdy nebyla ve tváři tak bílá. Kdyby někoho s tak bílým obličejem potkala na ulici, asi by se ho lekla.

Gabler, Gabler... to jméno nedokázala dostat z hlavy. Rozhodla se udělat totéž, co pokaždé, když si v posledních měsících nevěděla rady. Zamířila do knihovny. Když mačkala vypínač na stěně, aby rozsvítla, uvědomila si, že by světlo mohlo přilákat Révu nebo Milenu. Jak by jim vysvětlila, co v knihovně zase provádí? Rozhodla se vystačit si se světlem z displeje mobilu. Tentokrát jako by přesně věděla, kam se podívat. Knihovna Úpěnického kláštera

totiž ukřývala i jarovické obecní kroniky, které obec nejspíše nijak nepostrádala. Eva vytáhla z regálu tu nejstarší.

Když narazila na první zmínku o komsí jménem Gabler, byla nadšená a cítila se jako vědec. To jméno procházelo kronikou jako nekonečná nit. Tenhle svazek kroniky pokrýval dlouhé desítky let existence Jarovic a každých pár stránek se objevil zápis týkající se někoho toho jména. Byli Gablerovi tak plodným rodem, anebo se zkrátka jednalo o časté místní jméno?

Baterie mobilu začala Evě docházet. Zaklapla kroniku a vrátila ji na místo. Pořád se cítila trochu zklamaně. Doufala, že jí kronika napoví, kde se se jménem *Gabler* setkala poprvé.

Ráno Evě zavolal otec. Navrhl, že by ji následující víkend mohli přijet s matkou do Úpěnického kláštera navštívit. Evu to nesmírně překvapilo, ani ne tak od otce, jako od matky. Matka byla předchozího léta zásadně proti tomu, aby šla Eva pracovat zrovna do Úpěnického kláštera. Nemohla se smířit s tím, že dcera už možná nikdy nebude dělat zdravotní sestru.

„Seš uminutá,“ řekla jí tehdy, když přišla s Hudcovým inzerátem. Stejnou větu říkala dceři celé dětství, kdykoliv si dovolila něco požadovat.

Nikdo nikdy neměl to srdce matce říct, že to slovo správně zní „umanutá“, a že přízvuk na druhou slabiku taky nepatří. Eva si vždy myslela, že jde o výraz určený jen pro ni, než jednou zaslechla matku, jak otci ve skleníku spílá, že je „uminutej“. Eva se divila i tomu, že otec navrhl „jít na výlet po okolí“. Nikdy totiž na žádné výlety nechodili, o víkendech se u nich přes zimu uklízelo, v létě pracovalo na zahradě. Největším dobrodružstvím byl pro rodiče výlet do Globusu v okresním městě.

„Tohle se brzo celý sveze do řeky,“ prohlásil otec, když s matkou skutečně přijeli a on poprvé spatřil Úpěnický klášter.

„Jak to myslíš?“ Eva si nechápavě prohlížela sráz, v němž klášter stál.

„Normálně, sesuv půdy.“

„Copak ty jsi geolog?“ popíchla otce matka. Otec jen mávl rukou. Zamkl auto a společně s ženou i dcerou prošli hlavní branou kláštera. Celé Jarovice pak rodina prošla mlčky.

„Něco jsem si tady o okolí zjistil,“ pronesl otec dramaticky, když dorazili k vyhlídce kousek za vesnicí, „Dorotina skála se to jmenuje proto, že tady kdysi mladá nešťastnice hodila ze skály svoje nemanželské dítě. Byla ale odhalena a pohřbena zaživa.“

„To je smutné,“ prohlásila matka, „ale asi to bude jenom místní povídačka.“

Otec matce oponoval, ale Eva jeho protesty nevnímala. Vzpomněla si na svůj sen. Na cosi letící ze skály a na postavu na jejím vrcholu, která se jen shýbla, aby se přesvědčila, že silný proud vykonal svou práci. Takže tou věcí možná bylo živé novorozené dítě. Zachvěla se po celém těle.

„Co tady vlastně celé dny děláš?“ matčina rýpavá otázka Evu vytrhla z temných myšlenek.

Eva se rozhodla matce raději neodpovídat. Stejně to byla otázka spíše řečnická. Sama ve své práci neviděla příliš velký smysl. Úpěnický klášter by se asi dal přeměnit v živější místo, ale to by o to musel stát Hudec a Réva s Milenou by se museli nějak zapojit, což neznělo pravděpodobně. Klášter Evě poskytoval přístřeší, takže se po rozchodu nemusela vracet bydlet k rodičům, Hudec za ni odváděl sociální a zdravotní pojištění a neplatil jí sice mnoho, ale momentálně jí to málo bohatě stačilo. Příliš neutrácela, jednak se v Jarovicích nedalo zakoupit téměř nic, jednak neměla v klášteře skoro žádnou chuť k jídlu.

„Nechápu, proč se nevrátíš do nemocnice,“ nevzdávala se matka příležitosti promluvit dceři do duše.

„Ještě řekni, abych se vrátila k Tomášovi.“

„Tak ten už by tě asi nechtěl.“

Matčina poslední věta bodla Evu přímo do srdce. I na otci bylo vidět, že ho manželka rozčílila.

„Tomáš se zachoval jako zbabělec. Měl se za ní postavit.“

„Přestaňte o tom mluvit! Jestli jste chtěli probírat tohle, tak jste neměli vůbec jezdit!“

Eva v sobě nedokázala výbuch vzteku dusit. S rodiči se neviděla od Vánoc, čili po několik týdnů, a sotva hodina s nimi jí už bohatě stačila.

„Chovej se slušně!“ sykla matka.

„Procházejte si to tady sami. Já už to tady stejně znám až moc,“ procedila Eva mezi zuby. Otočila se na podpatku a zanechala matku i otce pod skalou. Nedokázala si představit, že by s nimi dál zůstala, byť jen o minutu déle.

Vydala se zpátky do Úpěnického kláštera. Otec ani matka za ní neběželi.

Proběhla branou kláštera a mířila rovnou do svého pokoje, když ji zahlédla Milena.

„Už zpátky z výletu? Kdepak jste byli?“ Bylo to snad poprvé, co na ni Milena sama od sebe promluvila.

„Na Dorotíně skále.“

„Ve skutečnosti se jmenuje Dora,“ opravila ji Milena. Eva ji už neslyšela. Vběhla do svého pokoje, sedla si ke skříni na zem a rozplakala se.

Vzpomínky se jí vrátily tak silně, jako by se všechno stalo včera. Pacient na oddělení, kde sloužila jako zdravotní sestra. Starý pán, stále ale v kondici, po banální operaci žlučníku. Zemřel na zástavu srdce po souhře nešťastných náhod a okolností. Pozdě podaný lék, přeslechnuté volání o pomoc, kolegyně, která se zapřísahala, že si vše jasně pamatuje a že v žádném případě nechybovala. Eva svou chybu vyloučit nemohla. Ten večer byl neskutečně zmatený, starší pacientka s demencí se pokoušela utéct, nedařilo se sehnat lékaře, který měl nastoupit službu.

Rodina pacienta se nakonec rozhodla nepodávat stížnosti ani žaloby, ale pachuč zůstala. Eva se nemohla dohodnout s vlastním svědomím. Chybovala, nechybovala? Začala v práci zmatkovat, byla v jednom kuse nervózní. Už půl roku tehdy bydlela s dlouholetým přítelem Tomášem, ale ten se nedokázal se změnou její psychiky vyrovnat. Sám studoval medicínu a prohlásil, že potřebuje partnerku, která bude psychicky podporovat jeho, a ne naopak.

„Horák v nemocnici zemřel,“ oznámila Hana Janovi, „pro faráře přijela policie.“

„Neobviňoval bych ho ze zlých úmyslů. Ti blázni pletli místním lidem hlavy.“

„Přece víš, že byl čas,“ upozornila stará žena bratra, „to ona je potrestala.“

Kapitola 3

Hudec Evě na počátku nového týdne sdělil, že se hodlá konečně pořádně zaměřit na klášterní knihovnu. Podezírala ho, že jeho motivace je spíše finanční. Dostala za úkol knihovnu velmi přibližně zmapovat. Na tenhle úkol se okamžitě začala těšit. Nejen, že se pro ni knihovna postupně stávala snad jediným útočištěm v celém klášteře, ale měla jistotu, že tam nepotká věčně klejícího Révu. Chodila tam, kdykoliv si potřebovala uspořádat myšlenky v hlavě. Jako by ji staré knihy povznášely.

Strávila v knihovně klidné dopoledne, znepríjemňované jen chuchvalci snad staletého prachu. Vojáci tam zjevně příliš často nezavítali. Evu udivilo, když na jedné z nižších polic zase jednou narazila na nesmírně starou knihu. Neměla by mít při manipulaci s takovými svazky nasazeny bílé rukavice? Po prolistování několika prvních listů ji napadlo, co by tak asi mohla držet v ruce. O existenci těchto knih jim kdysi vyprávěl učitel dějepisu. Usuzovala, že jde o smolnou knihu, kam se po dlouhá léta zapisovaly poznatky o zločinech spáchaných v Jarovicích a v okolí. Pokud tomu tak skutečně bylo, nechápala Eva, proč není takhle cenný svazek už dávno někde v trezoru. Starému jazyku a hlavně starému písmu příliš nerozuměla, ale mezi zápisy o krádežích a smilstvu narazila na zmínku o ženě, která se provinila zavražděním vlastního novorozeného dítěte. Dora G... – z příjmení nešťastnice se zachovalo jen počáteční písmeno. Mělo to snad znamenat, že pověst o Doře stojí na pravdivých základech? Tak už tomu u pověstí přece bývá...

Otočila opatrně stránku a zjistila, že je ve smolné knize založen list papíru. Sice již notně zažloutlý, nicméně starý jen desítky let. Psaný na stroji. V pravém rohu bylo uvedeno datum, 30. 6. 1942, a místo, samozřejmě Úpěnický klášter. Byl to dopis adresovaný tehdejšímu příslušnému biskupovi. Eva sklouzla očima rovnou k podpisu. Dopis totiž kdysi napsal sám opat Kos. Jeho obsah Evu rozrušil. Zaklapla smolnou knihu i se založeným dopisem tak silně, že si to rovnou vyčítala – mohla ji poškodit. Opat žádal biskupa o zásah. Byl přesvědčen, že se v Úpěnickém klášteře usídlil ďábel. Měl na sebe vzít podobu mladé dívky a zjevovat se mu. Opat žádal o návštěvu kněze znalého umění exorcismu.

Mohla se opatovi zjevovat Dora? Postarala se snad o to, aby dopis už neodeslal? Jak se vlastně Kos dostat do Terezína a pak do Bergen-Belsenu? Vzpomínala si, že na udání někoho z místních, ale co měl duchovní spáchat a kdo přesně ho udal, to se jí dohledat nepodařilo.

Založila smolnou knihu zpátky do knihovního regálu a pokusila se zhluboka nadechnout. Moc se jí to nedařilo. Jako by měla krk omotaný železným límcem. Prožíval

snad opat tehdy něco podobného, jako ona prožívá teď? Co když se o ní Dora taky postará? Srdce jí bušilo, cítila se paralyzovaná strachem stejně, jako když se jí tehdy na stěně pohnul obraz.

Z knihovny se vydala do sadu. Větve mi prosvítalo slunce a Eva se trochu uklidnila. Rozhodla se, že pokud jí zde potká něco ještě znepokojivějšího, z Úpěnického kláštera odejde. Dora přece není ničím víc než místní pověstí, stejně jako rarášek na Zvíkově nebo černý mnich na hradě Houska. A i kdyby nakonec musela odejít, zvládla by to. Nějaké peníze už si přece našetřila.

Hudec jí na odpoledne domluvil schůzku v knihkupcem a antikvářem v jedné osobě v městečku vzdáleném asi dvacet kilometrů. Měla za úkol ukázat mu fotky z knihovny a domluvit se na dalším postupu ohledně knihovny, zeptat se, zda by stálo za to pozvat tam nějakého historika. Ani se nesnažila oponovat, že by vše snad šlo vyřešit e-mailem, byla ráda, že se dostane zase na chvíli pryč.

Schůzka příliš přínosná nebyla. Knihkupec si nejdříve nemohl vůbec vzpomenout, o co jde, a následně jí sdělil, že na dálku knihy ocenit stejně moc nemůže a že by chtěl mluvit s majitelem kláštera osobně, nikoliv s jeho zaměstnankyní. Eva Hudce v duchu proklínala. Zklamání jí ale dlouho nevydrželo. Byla za dlouhé měsíce zvyklá, že většina jejího úsilí v klášteře přijde vniveč.

Vydala se na autobusové nádraží. Dorazila na nástupiště o téměř patnáct minut dříve, proto ji překvapilo, když vzápětí přijel starý autobus, karosa, která toho měla už na první pohled hodně za sebou. Dveře se otevřely. V autobuse neseděl žádný cestující, řidič se tvářil divně.

„Jedete do Jarovic?“ zeptala se Eva.

„Do Úpěnického kláštera,“ odpověděl řidič.

„Za patnáct minut má ale přijet ještě jeden spoj, že?“ podotkla Eva, když vstoupila na první schod.

„Po mě už nic nepojede,“ zavrtěl hlavou řidič.

Eva se zadívala na jeho stejnokroj. Přišel jí jako desítky let starý. Najednou jí projela hlavou myšlenka, že by měla raději počkat na autobus, který si plánovala původně.

„Promiňte, musím tady ještě něco vyřídit,“ zamumlala na řidiče. Ten za ní ale zavřel dveře.

„Počkejte, já s vámi nakonec nepojedu,“ vykřikla Eva, „nechte mě vystoupit!“

„Vážně se mnou nechcete? Do Úpěnického kláštera vás po mě už nikdo nevezme,“ hrozil jí řidič. Eva se ho najednou začala bát.

„To už si nějak vyřeším, prosím, otevřete ty dveře,“ pobídla ho Eva. Divný muž ji poslechl, konečně mohla vystoupit. Karosa odjela.

Ty jsi už opravdu magor, nadávala sama sobě Eva, když dál stála na nástupišti a svírala v rukou kelímek s čajem zakoupený ve stánku s občerstvením, co když už se nedostaneš zpátky?

Autobus, který očekávala, přijel s minutovým zpožděním.

„Prosím vás,“ zeptala se řidiče, který tentokrát nevzbuzoval strach ani za mák, „před váma jede do Úpěnického kláštera ještě jedna linka?“

„Přede mnou tady nikdo nejezdí. A i kdyby, tak určitě ne až do kláštera. Všechny spoje končí v Jarovicích.“

Večer se Eva ani moc nedivila, když stará známá nespavost zase přišla. Měla pocit, že kdykoliv zavře oči, objeví se před nimi Dora. Svobodná matka, pohřbená zaživa. Zahrabali jí do země a ona musela vědět, že se udusí a že to bude trvat celou věčnost. Pohřbili ji zaživa. Třeba to udělali tady, za vsí, na klášterní půdě, v době, kdy tu klášter ještě nestál. Možná Dora leží přímo pod jejím pokojem.

Uklidni se, rozkázala sama sobě, Dora dost možná nikdy ani neexistovala. Otočila se na druhý bok. Proč se tady, na tomhle zapadlém místě, událo tolik zlého? Kde se bere všechna ta bezútěšnost? Nemohla to zavinit ta skupinka novopohanů? Co když při svých rituálech vyvolali něco, co se nedá ovládnout?

Dlouho jsem se modlil v klášterním kostele. Proplížil jsem se tam, aniž by mě kdokoliv viděl. Zahlédl jsem Mirka. Tehdy, jak se to stalo s jeho bratrem, jsem mu asi mohl pomoci, ale nic jsem neudělal. Bezvýhradně jsem Haně věřil. To se pak ale změnilo. Z celého srdce jsem doufal, že moje sestra nemá pravdu. Že to byl po celá léta jen klam.

Kapitola 4

Několik dalších dnů bylo pro Evu celkem klidných, narušených pouze nekonečným Révovým vyprávěním o následcích rvačky v hospodě. Evě bylo faráře líto; tušila, že Horákovi ublížit nechtěl. Jako by zase znovu zařadovala smůla, pro všechny v Jarovicích tak typická. V otázce záležitosti běžného dne pociťovala sice klid, ale v hlavě měla obvyklý zmatek; jako by ji něco přesvědčovalo, že takhle už to dál nejde.

Začala ještě častěji chodit do knihovny. Stále tam nalézala klid. Nebo spíše pokoj. Klid zažívala v klášteře v jednom kuse; klid ano, jenže něco v tomto klidu bylo zlověstného. Zato v knihovně panoval mír.

Nedokázala přestat myslet na Doru. Na dívku, ze které místní udělali zlého ducha Úpěnického klášteřa. Eva si vzpomněla na Mileninú poznámku. Když okolo staré uklízečky tehdy probíhala rozhozená po výletu s rodiči, Milena prohlásila: „ve skutečnosti se *jmenuje* Dora.“ *Jmenuje*, nikoliv jmenovala. Jako by pro místní nikdy nezemřela. Eva s Dorou občas cítila nevysvětlitelné souznění. Jako by je obě v klášteře pod tíhou okolností zažívali pohřbili. Jen s tím rozdílem, že zatímco u Evy tomu tak bylo obrazně, u Dory doslova.

Zvolna přicházel večer, jarní slunce jako by dávalo všem najevo svou znovunabytou sílu a snažilo se spálit všechny a všechno. Hudcovi se řinul po čele pot, když se přičítal do kanceláře, kde Eva zrovna vyplňovala faktury.

„Neviděla jsi Milenu?“ vyhrkl na ni.

Eva zavrtěla hlavou. S Milenou moc často do styku nepřicházela, ona a Réva bydleli v jiné části klášteřa.

„Potřebuji se jí nutně zeptat na... to je jedno. Už jí hledám skoro půl hodiny. Nikde není. Ona přece nikdy nikam nechodí, ani do vesnice. Konec konců, ani by tam s těma svýma nohama nedošla.“

„Pana Révy jste se ptal?“

Réva seděl na okraji sadu na oprýskané červenožluté lavičce a luštil křížovku. Vypadal, že tam sedí už rok a další rok tam ještě sedět bude.

„Pane Révo!“ zavolala na něj Eva.

„On se vlastně vůbec Réva nejmenuje,“ pochechtával se Hudec.

„Cože?“

„Réva je jenom přezdívka. Jak si myslíš, že k ní přišel?“

„On pije?“

„Už ne, ale pil strašně dlouho. Přestal před pár lety, když ho začaly zlobit játra. Při tom jeho osudu se mu ale není moc co divit. Kdysi sem přišel s armádou jako voják z povolání, jenže pak jeho bratr utekl na západ a on s ním nějak byl v nezákonném kontaktu. Tak ho degradovali a pak dokonce vyhodili z armády, málem šel i sedět. Jeho velitel ho ale měl rád, byla s ním tehdy sranda. Dneska už je spíš otravněj, já vím. Ale on ho nechtěl vyrazit tehdy úplně, tak ho tady nechal aspoň údržbáře. A on už tady v klášteře zůstal, i potom, co armáda dávno odešla. Člověk by někdy řekl, že tohle místo k sobě poutá lidi, ne?“

Hudec se svému prohlášení zasmál. Byl to hodně slabý a smutný smích. Eva si pomyslela, že takhle dopodrobna ani Révův příběh znát nepotřebovala. Napadlo ji ale, že být v jeho kůži, odpustí si ostatním dávat v jednom kuse rady do života.

Milenu nakonec našli, jak bezvládně leží na posteli ve svém pokoji. Ona a Réva sdíleli kuchyň a koupelnu, ale pokoj měli každý svůj. Ležela bezvládně na rozkládací pohovce, která jí sloužila za lůžko. Evu nejdříve napadlo, zda není Milena opilá, ale alkohol z ní netáhl. V pokoji byl cítit úplně jiný pach, který Eva z nemocnice moc dobře znala. Chorobný pach.

Milena nebyla v bezvědomí, ale nereagovala ani na oslovení, ani na dotyk. Eva byla pevně rozhodnutá zavolat záchranku, ale Réva jí to rozmlouval: „Takhle na tom není poprvý. Kdykoliv jsme jí rychlou zavolali, odmítla s ní jet.“

Oči měla Milena skleněné a zažloutlé.

„Její sestra bydlí v Jarovicích, ona už bude vědět, co dělat. Je to ten modrej dům na kraji vesnice.“

Slunečné počasí bylo to tam. Poprchávalo a vítr skučel. Tohle byla ta poslední náplň večera, kterou si Eva představovala. Musela se do té sibérie chtěj nechtěj vydat, aby našla Mileninou sestru. Nejrychlejší cesta do vesnice byla přes hřbitov. Nejraději by se vydala do Jarovic hlavní branou, ale to by znamenalo dlouhé minuty navíc.

V Evě strachy hrklo, když uprostřed hřbitova zahlédla postavu. Jakousi starší ženu, která se na ni upřeně zadívala. Pak si uvědomila, že ten obličej zná. Byla to tatáž žena, kterou nedávno zahlédla pár minut po jednookém psovi. Vzpomněla si na ten okamžik a zachvěla se.

Všimla si, že žena stojí u hrobu pěti mrtvých dětí. Zadívala se na něj. Takže tam to jméno zahlédla.

Gablerovi.

Mohla být snad Annemarie, ta žena, pro kterou někdo vztyčil pomníček, jejich matka?

„Bylo nás osm,“ zašeptala divná žena s upřeným pohledem na náhrobek. Řekla to bez jakéhokoliv citu.

„Promiňte, musím jít,“ vyhrkla zmateně Eva. Pomyslela si, že paní asi nebude duševně v pořádku, byť třeba jen momentálně. Zamířila k modrému domu.

„Jdete tamhle do toho baráku?“ zavolala za ní žena.

Eva se otočila.

„Jestli ano, tak jdete za mnou. Já jsem Milenina sestra.“

„To jsem netušila,“ vyhrkla Eva a pomyslela si, že to jí ještě chybělo, „paní Mileně není dobře. Miroslav říkal, že budete vědět, co dělat.“

„Milena je na radě,“ zašeptala Hana.

„Jak na radě? Nechápu.“ Déšť zesílil.

„Nemusíte chápat. Musíte jenom poslouchat. Musíme všichni poslouchat. Milena je na radě. Opat Kos, Annemarie – to byla naše matka, Horák – ti všichni pochopili.“

Evu znovu napadlo, že ta žena musí být blázen. V obličeji sice měla některé rysy společné s Milenou, ale její výraz byl úplně jiný. Snad z žádného člověka, kterého kdy potkala, nevyzařovala taková jistota.

„Prosím, musíme Mileně pomoci. Potřebuju jenom, abyste mi řekla, co mám dělat.“

Hana chytila Evu za rameno.

„Pořád jste si to nepřiznala. To si myslíte, že všechno, co se tady stalo, se událo jen tak, samo od sebe?“

„Co všechno?“

Milana si posměšně odfrkla.

„Opat. Všechno, co se dělo po válce. Vojáci v klášteře. Horák. Potřebujete slyšet víc?“

„Podobné věci se přece děly všude. Hlavně tady v pohraničí. A Horák – to byla prostě nešťastná náhoda.“

Hana se široce usmála.

„Všude ne. Jen tady musíme pykat.“

„Ale za co?“

Eva cítila, jak jí déšť stéká po čele.

„Za to, co provedla Dora.“

„Za to, že stovky let zpátky zoufalá žena zabila své dítě?“

„To dítě přežilo. I Dora pořád žije. Tady, tady v zemi. To ona do ní zasela strach. Ve chvíli, kdy ji do téhle země zaživa pohřbili. Jsme její potomci, my všichni. Jsme potomci její hrůzy.“

Eva cítila, že s Hanou nemůže zůstat pohromadě už ani vteřinu. Ještě nikdy neměla z nikoho takový strach.

„Tys ten dům nenašla?“ křikl na ni Réva, jakmile vešla.

„Potkala jsem tu paní Hanu na hřbitově. Byla úplně mimo. Říkala jsem jí, aby šla se mnou, ale nechtěla. Musíme prostě zavolat tu sanitku.“

Réva přikývl a dokonce se hovoru sám ujal a popsal záchranářům situaci. Konec konců, znal Milenu déle a lépe než Eva.

Eva se snažila otevřít okno v pokoji, ale nešlo to. Lomcovala se starou kličkou několik dlouhých vteřin. Copak si Milena nikdy neotvírala okno? Vzduch v místnosti tomu nasvědčoval.

Branou kláštera projela sanitka. Eva stála u vchodu do budovy, kde Milena přespávala, a navedla tři záchranáře k nemocné.

Muži v oranžovém poslali Evu i Révu ven z pokoje, na chodbu. Po několika minutách přišel nejstarší z nich.

„Je nám to moc líto. Vy jste příbuzní?“

Eva zakroutila hlavou.

„Jen kolegové.“

„Ke komu paní chodila? K praktickému lékaři myslím, rozumíte. Musíme ho zavolat, zemřela mimo nemocnici.“

Réva se opíral o zeď. Jako by nepochopil, co se ve vedlejším pokoji právě stalo.

„Co paní brala za léky?“ zeptal se nejstarší z mužů, zatímco mladší dva se dohadovali o dalším postupu.

„Nevím. Tady leží recept,“ pokrčila Eva rameny a zvedla tenký papír ze stolu.

„Měla s obvodákem dohodu, že jí bude dál psát papírové recepty, i když už se to nedělá,“ prohodil smutně Réva. Záchranář přehlédl recept očima, zamumlal něco na kolegu a pak ho podal zpátky Evě.

V kolonce pro jméno stálo: „Milena Gablerová.“

Hana upřeně sledovala střídavě hladinu řeky a věže Úpěnického kláštera. Věděla, že bratr nemá dost sil. Poprvé si dokázala připustit, že oni dva budou poslední. Že si to Dora tak přeje.

Kapitola 5

Pohřeb Mileny se konal v klášterním kostele. Obřad vedl pobledlý farář, propuštěný z vazby a vyšetřovaný pro ublížení na zdraví s následkem smrti nadále na svobodě. Eva byla přesvědčena, že ho arcidiecéze postaví mimo službu, ale podle všeho k tomu zatím nedošlo.

V lavicích seděli Réva, Hudec, Eva, Hana a neznámý starý muž. Farář zmínil v úvodním proslovu jako pozůstalé sestru Hanu a bratra Jana.

Takže jich bylo osm, pomyslela si Eva. Osm sourozenců, pět mrtvých dávno, jedna pár dní. Byla Hana od dětství nezdravě fascinována pověstí o Doře, vštípila si, že je jejím potomkem a že jejím údělem je dál se mstít? Zabíla už v dětství všechny sourozence až na Milenu a Jana? Udala snad jako malé děcko opata Kose a o desítky let později Révu? Nepomohla nějak rozdmýchat konflikt mezi farářem a Horákem?

Obřad byl dlouhý. Pro Evu bylo těžké být opět tak blízko Hany. Po celý pohřeb měla strach, že ji bláznivá stará žena nenechá jen tak odejít, že jí zase bude vykládat ty hrůzy o Doře. Na schodech kostela si už už myslela, že unikla, ale pak ucítila na svém rameni ruku. Hana ji sevřela tak silně, že to skoro bolelo.

„Milena byla na řadě,“ vyhrkla na Evu.

„A co se jí podle vás stalo? Co se jim všem stalo?“

„Dora si je vzala.“

Eva si založila ruce na prsou, jako by si chtěla před Hanou vytvořit bariéru.

„Měla byste vyhledat lékařskou pomoc,“ sykla na starou ženu.

„Spočítala jste si snad, že nás bylo osm. Annemarie měla osm dětí, ale vnouče ani jedno. Já nemám děti, Jan nemá děti, Milena je taky neměla. Proto jste sem přišla, vy musíte teď zabránit Doře, aby si brala pořád další lidi. A to se taky stane, pokud její krev vymře. A ta vymře s námi, se mnou a s Janem.“

„Nechci s vámi mluvit. Přece sama nevěříte tomu, co mi tady říkáte. Nechte mě.“

Rychle se Haně vysmekla a utíkala ke klášteru. Až po desítkách metrů se odvážila otočit, zda ji nepronásleduje. Hana však nehybně stála na dveřích kostela.

Po pohřbu jsem jí dala poslední šanci. Nepřijala ji a všechno tak rozhodla. Konec se blížil.

Toho večera se Eva rozhodla, že hned ráno dá Hudcovi výpověď. Jako by jí s tím rozhodnutím spadl ze srdce obrovský balvan. Doufala jen, že jí umožní odejít okamžitě.

I kdyby měla přijít o poslední výplatu. Než šla spát, sundala ze zdi obraz madony. Pořád měla v živé paměti, jak se tehdy v noci pohnul. V okamžiku, kdy se jí ta hrůzná vzpomínka vybavila, někdo zabušil na dveře. Eva se leknutím praštila loktem o čelo postele. Bolest jí pulzovala celou rukou.

„Dále,“ sykla. Dveře otevřel Réva.

„Evi, neviděla jsi Ajaxe?“

Eva zavrtěla hlavou a popřála údržbáři dobrou noc. Jakmile za sebou zavřel dveře, odebrala se na lůžko. Tušila, že starý pes z Úpěnického kláštera utekl a že dobře věděl proč. Když Eva usínala, cítila, že Dora je s ní.

Přibližně o půlnoci ji vzbudil podivný pocit, že se postel celá třese. Když sahala na lampičku, zjistila, že ta už nestojí na svém místě, ale poskakuje po podlaze. Zároveň zvenčí přicházel nesnesitelný hluk. Než ho Eva dokázala rozpoznat, někdo jí silně zabušil na dveře. Vstala z postele, ale nedokázala se udržet na nohou a spadla na podlahu.

„Vstávej! Musíme utéct! Dělej!“

Možná to byl Hudec, možná Réva. Hlas neodlišila. Za oknem zahlédla obrovskou masu hlíny, stromů a kamení, která se bezohledně blížila k Úpěnickému klášteru. V tom okamžiku pochopila, že je konec. Otec měl pravdu.

Zlo se vynořilo za kopcem, táhlo dál ke vsi a rozzářilo se nad klášterem; pohlítilo a zabralo všechno, co bylo na dohled, pevně sevřelo svou náruč a nic už nevrátilo zpět.

Úpěnický klášter neexistuje. Totéž platí pro Jarovice. Osud Evy ani jiné z postav není inspirován žádnou reálnou osobou.

Motivy v próze jsem posbírala v obcích, v přírodě, na hřbitovech a v sakrálních stavbách západních a severozápadních Čech. Jediný, s kým si v próze vyřizují účty, je právě tento smutný kraj, který padl. Věřím ale, že zase vstane.